

Hanyasok is vagyunk?

(2014.)

Szilágyi György hasonló című írása alapján írta:

Mészáros M. Zsuzsa

e-mail: zsuzsamarietta@gmail.com

Fotók: Móricz Csaba

<https://mindennapok.culturalspot.org/home>

Archív kép: magángyűjteményből

TARTALOM

I.

AHOGY KEZDŐDÖTT

HANYAS VAGY? HUSZONNYOLCAS?
TE HANYAS VAGY? ÖTVENHATOS?
ÉS TE HANYAS VAGY? NYOLCVANKILENCES?
TE HANYAS VAGY? KÉTEZERTÍZES?
KARÁCSONYOK

II.

VALAMI HIÁNYZIK

EGY ÖREGEMBER MENT AZ ÚTON
ÁRNYÉKBAN
ÖNÉRZETESEN
KIDÓL A JEGENYE IS
ANATEVKA
A VIRÁGÁRUS
HOL A BOLDOGSÁG MOSTANÁBAN?
NEM KÖZÉPISKOLÁS FOKON
HÉTKÖZNAPI KARÁCSONY
ÍGY, HATVAN FELÉ
ELKÉPEDT JELKÉPEK
ELKÉPEDT MAGYAR NYELV
DOMINÓ
TÍZPARANC SOLAT MA
JOBB KÉSŐN, MINT AZ ELEJÉN
TÉL ELŐTT
TEHETSÉGGUTATÁS – ÖNKRITIKA NÉLKÜL
TÉNYLEG NEHÉZ NYELV A MAGYAR
Kacska kacs-ka
A ZELLER, MEG A KÖRTEBEFŐTT
IGAZI
MA ÉS ITT
A PITYPANGJÁT!
INGEK HÁBORÚJA
GYURIKA
PÉTERKE
BESZÉLGETHETNÉK
AZ OVIS, A TÖRTÉNELEM MEG A POLITIKA
ÉTELOSZTÁS
LEGVÉGÜL

I.

AHOGY KEZDŐDÖTT

Egy baráti társaság – ők, itt a képen – valamikor a fiatalságáról beszélgetett. Nagyon jó nyári délután volt, az emlékek felidézése estig eltartott. Ebből a beszélgetésből aztán az egyik résztvevő, Szilágyi György író egy zseniális művet fésült össze. A rádióban Kálmán György mondta el. Az eredeti mű címe:

Hanyas vagy? Huszonnyolcas?

Nekünk mindig az első világháborúról meséltek gyerekkorunkban.

És első világháborús dalokat énekeltek a fülünkbe?

Anyánk vasalt vagy a varrógépet taposta, mi lekuporodtunk a sparherd mellé, és hallgattuk, ahogy énekel.

Ott, ahol a Dnyeszter vize zúg...

Estére indul az ezred...

Ágyúcsőre tábortűz világít...

Dalol a nyomor! – mondta nagypapa, aztán ő is rázendített:

Ne sírjatok, budapesti lányok, visszajövünk még

hozzátok, valaha, valaha, vagy soha!

Emlékszel, mit kiabált a nagypapa álmában?

„Hauptangriff von rechts! Battrie vier sisz ab!”

Meg azt, hogy: „geveeeehr aus!”

Nagymama meg mindig azt énekelte:

Megállj, megállj, te kutya Szerbia!

Hanyas vagy? Huszonnyolcas? Mi félszavakból megértjük egymást...

(A teljes mű itt olvasható: http://www.szepe.hu/irodalom/vers/tvers/tv_089.html)

...Már a nyomunkban vannak.

A fiaink. Drága fiaink.

Ők fognak egyszer eltemetni minket, utolsó perceinkben ők ülnek majd az ágyunk szélén, és velünk éneklik, hogy:

„Megtanultuk mi már ezt a harcot...

Velünk éneklik?!”

(Először a Kossuth rádióban hangzott el 1976. december 3-án. A hangfelvétel itt meghallgatható: <https://www.youtube.com/watch?v=B5nR382gSSc>)

*Lassan elmúltak az évek, a baráti társaságból is egyre kevesebben maradtak, de a **Hanyas vagy?** fogalomra vált. Sokan átírták, sok-sok évre ráhúzták. Én se maradhattam ki, elvégre az én korosztályom annyi mindenből kimaradt. Nekem ez lett belőle:*

Te hanyas vagy? Ötvenhatos?

Hanyas vagy? Ötvenhatos?

Mi félszavakból is megértjük egymást.

Ugyanazt a nótát fújtuk. Nem igaz?

Kis kacska fürdik fekete tóban...

Apjához készült... Nem Lengyelországba.

Emlékszel? Persze, nem emlékszel.

Még 3 hónapos se voltál. Szoktad a közösséget.

Ha nem volt szerencséd, és a család nem tartott valahol eldugva egy nyugdíjas nagymamát.

Hajnalban keltél, rohantak veled a bölcsibe.

Ott tanultál fontos dolgokat.

Megtanultad, hogy bármit kapsz enni, azt nem köpöd ki. Akkor éhes maradsz.

Vagy megetetnek valami maszlaggal.

De sokszor megetted! Vagy a pépet, vagy a maszlagot.

Hanyas vagy? Ötvenhatos?

Akkor mi félszavakból is megértjük egymást.

Csendes volt az az idő. Talán túl csendes.

Otthon nem sok dologról beszéltek. Inkább csak a dologról.

Szó volt a munkáról, de nem a munkahelyről.

Beszéltek a családról, de nem a szomszédról.
Emlegették a kollégát, de nem a barátot.
Soha nem lehet tudni, ugye...
Anyánk három műszakban dolgozott.
Meg otthon.
Varrta az új ruhánkat – a régi sajátjából.
Lett új takarónk – a régi lódenből.
Mosott teknőben, marta a kezét a lúg.
Savazott a gyárban, marta a tüdejét a gőz.
Szépíti őt a gáz, a gőz.
Ezt énekelte, amikor már nehezen bírta a faszenes vasalót.
Meg néha azt sírta, hogy „Szódd a selymet, elvtárs”.
Vagy egy kicsit másképp szólt a szöveg?
Azt énekelte anyánk: Ott, túl a rácson.
És azt: A börtön ablakán...
Bár ezt sokkal halkabban.
És néhány évvel később apánk.
Mi a béke tizenkettedik évében már adót fizettünk.
Nem, ne túlozz! Anyáink fizettek helyettünk.
Gyerektelen adót.
Mi a béke tizenkettedik évében kezdtük a harcot.
A békeharcot.
Hogy kő kövön alig maradt.
Azt mondod: gyerekkor.
Én azt mondom: tömeg.
Azt mondod: hús.
Én azt mondom: sorban állás.
Hajnaltól, kemény télen, térdig hóban, minden pénteken.
Aztán kiszólt a hentes, még nyitás előtt:
Elfogyott minden.
Azt mondod: egy forint.
Azt mondom: csoki.
Azt mondod: 3,60.
Azt mondom: kenyér.
Azt mondod: csomag.
Azt mondom: börtön.
Mindenkinek volt ott valakije.
Valamiért. Miért? Miért is?
Harcoltunk a magunk spenótjáért,
És hallgattuk a békeharcot.
Béke. Harc.
Az elsőt szerettük.
Otthon, meleg szoba, tiszta ruha, főtt étel.
A másikat nem szerettük.
Akkor meg kellett védeni azt, ami amúgy már a miénk.
Emlékszel?
Mint a mókus fenn a fán...
Az úttörő tényleg vidám?
Kilométereket gyalogoltunk az iskolába.
Buszok helyett barátaink voltak.

Sok kis kék köpeny járta az utakat.
 Ez volt a divat. Kényszer. Kényszerdivat.
 Demokratikus öltözködés!
 Ez volt talán az első hamis jelszó, amit megjegyeztünk.
 Pedig csak azt kellett eltakarni, hogy nincs semmink.
 Vagy inkább azoknak kellett eltakarni, akiknek volt foltozatlan ruhája.
 Mi nagyon tanulékony gyerekek voltunk.
 Megtanultunk olvasni. A sorok között is.
 Megtanultunk írni tollszárral. És szóvirágokkal.
 Megtanultunk számolni. Fejben.
 Mert minden ott dől el.
 Emlékszel? Volt számológépünk.
 Piros és sárga fagolyókat tologattunk.
 Ki jobbra húzott egyet, ki balra kettőt.
 Az igazság mindig a túloldalon van.
 A folyó túloldalán.
 Azt mondd: folyó.
 Azt mondom: part.
 Azt mondd: vízállás.
 Azt mondom: kód.
 Mi már rejtvényeket fejtettünk akkor is.
 Dekódoltuk azt, amit a rádióban hallottunk.
 „Hajóvonták találkozása tilos”
 „Északkeleten erős szél várható jégesővel”
 Délkeleten meg mindig nagyon meleg volt.
 Északon meg áradt. És viharos szél fújt.
 A katonáink mentek megállítani. Ahogy a forró őszi napokon ide jöttek Szergejék.
 Azt mondd: Grísa.
 Azt mondom: Tizedes.
 Azt mondd: Páger.
 Azt mondom: Latyi.
 Azt mondd: kabaré.
 Azt mondom: Hofi.
 Mi végigmozgítottuk az életünket.
 Szent ég! Mi végigkódoltuk az életünket!
 Surda, Forró szél, A tavasz 17 pillanata, Négy páncélos...
 Meg a kutya. A kiöregedett vadászkutya.
 Hanyas vagy? Ötvenhatos?
 Mi félszavakból is megértjük egymást.
 Voltál úttörő?
 Hát persze, hogy voltál! Mindenki volt.
 Osztálykirándultunk minden évben.
 Sorra került az ország minden csücske.
 Sorra került az ország minden étkezdéje.
 Mókus a 7-esen, Cápa Velencén
 Paksi Halászcserda Dunaföldváron, a 6-oson
 Csóri Csuka a 8-ason.
 Hol volt a kakashere pörkölt, Bábolna?
 4-esen is voltak jó helyek, ott a birkapörkölt ment, vagy mint Szegeden a halászlé.
 Végiggettük az országot.

Most legszívesebben elindulnék.
 Lelekesen vonultunk május 1-én.
 Tisztelettel koszorúztunk március 15-én.
 Indultunk az úttörő olimpián.
 Jelentkeztünk a seregszemlére.
 Mondtunk Jeszenyint a szavalóversenyeken.
 Ott voltunk minden Ki mit tud-on.
 Ott voltunk minden kilométerkőnél.
 Emlékszel? Mi mindig gyűjtöttünk valamit.
 Gyűjtöttünk szalvétát.
 Aztán egyenreformálták, és már nem gyűjtöttük az egyformákat.
 Gyűjtöttünk gyufacímkeket.
 De kezdett kimenni a divatból a címke, nem volt miért gyűjteni.
 Gyűjtöttünk cigis dobozt, de az ártott az egészségnek.
 Gyűjtöttünk képeslapot, de a sok külföldi ártott az osztályzatoknak.
 Néha összekevertük a számokat és a városokat.
 Azt mondom: 17.
 Azt mondom: Szentpétervár.
 Azt mondom: 68.
 Azt mondom: Prága.
 Azt mondom: 80.
 Azt mondom: Varsó.
 Azt mondom: 56.
 Azt mondom... Mit is?
 Apád ki volt?
 Antifasiszta? Partizán?
 Ébredő magyar? Nyilas?
 Testvér vagy elvtárs?
 Forradalmár? Ellenforradalmár? Szabadságharcos?
 Mi végig szabadságharcoltuk az életünket.
 Felszabadultunk, mert felszabadítottak.
 Aztán mások jöttek, s újra felszabadítottak.
 Az előző elnyomás alól.
 Hogy utána ők nyomhassanak el.
 Mi megtanultuk a történelmet.
 Azt, hogy a történelem tény. Igaz.
 Meg az ellenkezője is igaz.
 Mi még megtanultuk az évszámokat.
 Megtanultunk számolni.
 Kiszámoltunk, megszámtoltunk.
 Ha tévedtünk, bevallottuk, hogy elszámoltunk.
 Mások meg elszámoltattak.
 És felszámtoltak.
 Sokakkal ezzel mindjárt leszámoltak.
 Hanyas vagy? Ötvenhatos?
 Azt mondom: Varsói Szerződés.
 Azt mondom: NATO.
 Azt mondom: KGST.
 Azt mondom: EU.
 Azt mondom: tankok.

Azt mondom: bankok.
Mindig minden változott.
Mire megtanultuk, hogy mit kell mondani, addigra már mást kellett.
Nem csak mondani.
Mi voltunk a változás generációja.
Jóllakhattunk gulyáskommunizmussal.
Megtanultuk: „a húsleves legyen húsleves, a krumplileves legyen krumplileves”.
Mi még tudtuk, hogy ezt nem Hofi mondta.
„Kis foci kis pénz, nagy foci nagy pénz”.
Mi még tudtuk, hogy ezt Hofi mondta.
Nekünk mindig kiutaltak.
Kiutalták a lakást a szerencsésebbeknek.
Kiutalták a Trabantot a türelmesebbeknek.
Kiutalták még a beutalót is a SZOT-üdülőbe.
Mi mindig váltottunk.
Váltottunk valutát, amikor éppen szabad volt.
És váltottunk cipőt, amikor már nem olajos padló volt az osztályban.
Váltottunk iskolát, ha éppen úgy hozta a sors.
Váltottunk ruhát, amikor a régi már nagyon kopott volt.
Váltottunk rendszert, amikor már éppen megengedték.
És váltottunk színt, ahogy éppen hasznosabbnak látszott.
Na, nem egészen. Sokan inkább nyugodtan aludtak.
Az is nyugodtan aludt, aki váltott. Állítólag a vedlés nem fájdalmas dolog.
De lehet, hogy a biológiát is leváltjuk.
A hőseinket is leváltjuk.
A művészeinket is leváltjuk.
Emlékszel? Mennyit tanultunk a regényekből, a régi filmekből?
Egri csillagok. Várkonyi. Meg a Sárközi.
Ja, az cigány? Nem, már roma!
Ötödik pecsét. Nem a hivatalos iratokon!
Bessenyei. Egy magyar nábob.
Nem mai bankár.
Boka. Vörös ingesek.
Nem választási kampány!
A Meseautó nem Audi.
A Ripacsok nem Kern és Garas jelzője.
Azt mondom: Demjén Rózsi.
Azt mondom: Koncz Zsuzsa.
Azt mondom: Darvas Iván.
Azt mondom: Házy Erzsébet.
Azt mondom: Szörényi.
Azt mondom: Zorán.
Azt mondom: Simándi.
Azt mondom: Hazám, hazám.
„Hazámba vágyom” – miközben itthon vagyok.
Jó, hogy még nem keveredtünk össze önmagunkkal.
Hogy mennyi minden voltunk!
Kisdobosként a negyvennyolcasok utódai.
Aztán lehettem pajtás.
És lehetett nekem is egy Pajtásom.

Hogy örültem a fényképezőgépemnek!
Később voltunk elvtárs, kartárs, polgártárs, élettárs.
Más színben már rövidebben, csak polgár.
Már nem voltam, csak jogilag állampolgár.
Itthon másodosztályú állampolgár.
Gyűjtöttem vasat, fémeket, ezzel is a békét védtem.
Szöttem selymet másoknak – én hordtam a vászonruhát.
Adakoztam kórháznak, óvodának.
Támogattam a beteg gyerekek gyógyulását.
Támogattam az orvoshoz a félholt anyámat.
Támogattam civil szervezeteket.
Vitaminokkal támogattam a saját szervezetemet.
Hanyas vagy? Ötvenhatos?
Akkor mi félszavakból is megértjük egymást.
Vagy akár csak színekből.
Anyáink, nagyanyáink három színt utáltak.
Ha csak lehetett, kerültek a pirosat, a feketét és a zöldet.
Meg egy kicsit a barnát is.
Ingben mindenképpen.
Apáink, nagyapáink ragaszkodók voltak.
Nem cseréltek nyakkendőt. Sem pirosat zöldre, sem zöldet pirosra.
Apáink, nagyapáink.
Az ő idejünkben egy kicsit mást jelentett a hűség.
Az ő idejünkben mást jelentett az eskü.
Az ő idejünkben mást jelentett a hűségeskü.
Az ő idejünkben mást jelentett az élet.
Az ő idejünkben nehéz volt a kenyérkereset.
A mi időnkben természetes volt a munkahely.
Hanyas vagy? Ötvenhatos?
Mi félszavakból is megértjük egymást.
A munkahely nem volt azonos a munkával.
A munka nem volt azonos a megélhetéssel.
A megélhetéshez fusztunk, ki-ki a maga lehetőségei szerint.
A munkahelyen éltük a brigádmozgalmunkat.
Mozgalom volt a színház, a könyvtár, a társas összejövétel.
Munka volt a kommunista műszak.
Így építettünk boltot, uszodát, takarítottunk kórházat, kultúrházat.
Építettük a szocializmust.
Bár a munka nemesít, az a rendszer meg éppen nem viselte el a nemeseket.
Nemes egyszerűséggel fogadtuk, amikor úgy döntöttek a nagypolitikusok, hogy rendszert váltunk.
Megengedték, amiért addig harcoltunk.
A szabadságot, a függetlenséget, az egyenlőséget.
És nem tudtunk mit kezdeni vele.
A szabadok közt szabad hozzájutott. Neki szabad volt.
Az egyenlők közt egyenlő megkapta. Egyenjogú volt.
A független pedig kiállhatott valamelyik hatalomfüggő mellett.
Emlékszel? Úttörő korunkban milyen jó játékaink voltak?
Számháború! Meg kellett látni, le kellett olvasni az ellenfél számait. Pontosan, nem csak úgy saccolva.

Mára ez is megváltozott. A rendszerrel együtt.
 Ma saccojják, és a parlamentben játsszák. A mellékneve: költségvetés.
 És emlékszel a régi nagy tábortűzre? Ott énekeltünk.
 Ki hogy tudott, de jókedvűen.
 Nézd meg: rosszkedvű, piszkos alakok ülnek körül az utcai tüzet, hogy a kezük melegedhessen.
 Azt mondd: hideg.
 Azt mondom: meleg.
 Azt mondd: étel.
 Azt mondom: ital.
 Azt mondd: víz.
 Azt mondom: tűz.
 Sortűz. Puska. Lövés.
 Lassan már lövésünk sincs, merre is tartunk.
 Arról, se, honnan indultunk.
 Egyáltalán haladunk? Vagy csak lépkedünk.
 Visz a gépezet valamerre?
 Csak jövőnk és meggyünk. Jöttmentek lettünk.
 Helyettesíthetők. Gépekkel kiválthatók.
 Azok gondolkodnak helyettünk.
 Meg a színek. A piros, a narancs és a fekete. A többi valahol elmaradt.
 Hanyas vagy? Ötvenhatos? Akkor mi félszavakból is megértjük egymást.
 Idejében megértjük egymást?
 Megértjük egymást?

Mire én beleöregedtem a gondolatokba, és ezt leírtam, már ott volt a következő generáció. Nekem úgy tűnt, elromlott valami. Több az öreg közöttük, mint közöttünk. Megkérdeztem tőlük:

És te hanyas vagy? Nyolcvankilences?

Valamikor talán megírod, ahogy én.
 Én átírtam egy örökérvényű eredetét.
 Ő huszonnyolcas volt. Én ötvenhatos. És te? Nyolcvankilences?
 Mi megértjük még egymást? Nem félszavakból, de egész mondatokból.

Vannak még egész mondatok?
Vannak még félszavak? Vagy már csak fél szavak?
Mi ugyanazt a nótát fújjuk.
Csak más lett kissé. Pattogósabb.
Vagy csak nekem tűnik túl keménynek?
Tényleg, hanyas vagy?
Nyolcvankilences? Gyerek vagy.
Engem meg öregnek tartasz.
Kiöregedett vadászkutyának.
Kinek van igaza?
Kinek lehet igaza?
Döntsük el? Döntsük el.
Én, az ötvenhatos, meg te, a nyolcvankilences.
Én sokat játszottam, fejtörőkkel is.
Te is sokat játszottál. Néha kvízeket is.
Mi lenne, ha most együtt játszanánk?
Mondok valamit, rávágjuk azt, ami először eszünkbe jut.
Ki mit tud? –
Én azt mondom: vetélkedő. Te azt mondod: Csillag Születik.
Seregszemle –
Én azt mondom: úttörő. Te azt mondod: kátyú.
Vincseszter –
Én azt mondom: mozi. Te azt mondod: Hard, soft, ne értsd, nyomd.
Egyetem –
Én azt mondom: kevesek. Te azt mondod: diploma.
És a számok? Azokkal mi van?
100 forint –
Én azt mondom: 50 a fele. Te azt mondod: bevásárlókocsiba jó lesz.
70 –
Én azt mondom: ifjúság. Te azt mondod: sebességkorlát.
89 –
Én azt mondom: eufória. Te azt mondod: megszülettem, de minek?
Látod, már itt sem értjük egymást.
Én vak érzelmet mondtam, te már mást.
Pedig olyan szépnek látszott!
Olyannak, mint ahogy azt el lehet képzelni.
Aztán felébredtünk, elmúlt az eufória.
Lett helyette munkanélküliség. Meg segély.
Segély –
Én azt mondom: éhség. Te azt mondod: feketén.
Kenyér –
Én azt mondom: megélhetés. Te azt mondod: Norbifitt.
Ital –
Én azt mondom: tej. Te azt mondod: koktél.
Fedél –
Én azt mondom: lakás. Te azt mondod: eső.
Malom –
Én azt mondom: játék. Te azt mondod: lapát.
Ha már játék, akkor legyen: játék –
Én azt mondom: felhőtlen. Te azt mondod: COD, GTA.

Társaság –

Én azt mondom: csapat. Te azt mondod: haverok.

Hanyas is vagy? Én ötvenhatos.

Nem, nem forradalmár, azok sokan vannak.

Legalább annyian, mint a partizánok voltak.

Emlékszel? Nem, te nem emlékszel, te tanultál róla.

Mit tanultál '56-ról?

Én azt mondom: félelem. Te azt mondod: megtorlás.

Gorbacsov –

Én azt mondom: rendszerváltás. Te azt mondod: renccer. Válts már! Témát.

Öreg –

Én azt mondom: keserű. Te azt mondod: tünés!

Én azt mondom: Egri csillagok.

Te azt mondod: Csillagok háborúja.

Én azt mondom: Villa negra.

Te azt mondod: Pokoli torony.

Azt hiszem, nem is olyan jó ez a játék. Inkább pokoli.

Valahogy nem értjük egymást.

Pedig egy nótát fújunk, te, meg én. Csak én a régit.

„Ne feledd el, hogy honnan jöttél.”

Nem az eredetit, azt a huszonnyolcas fújta. Az enyém lágyabb volt.

Talán túlságosan is lágy.

A tied? Nekem túl gyors, túl pattogó.

Az már más nóta. Az már csak track.

És nincs benne a dallam, csak a rit-mus, rit-mus, rit-mus.

Én a szív dobogását szeretem. Te az óra ketyegését.

Vagy inkább a gépek kattogását?

Nem ket, nem kat, csak tuc-tuc.

Én az élőt, te a szabottat.

Dizájnos cuccot, jól szabott ruhát.

Megszabott életet, kiszabott időt.

Te zárt bocskait hordasz, én laza konfekciót.

Nekem elég a kínai is.

Nekem elég az élet. Nem baj, ha nem formatervezett.

Spontán, szabálytalanul, kicsit kanyargósan.

Fel a hegyre.

Azt hiszem, ebben az egyben tényleg megértjük egymást: fel a hegyre.

Én gyalog, bakancsban. Egyszerű túrabakancsban. Te quaddal.

Én már látom: nem is olyan alacsony a Mátra.

Te indulsz, mert a Mátránál magasabb a Tátra.

Mit ad? Nekem az egyik, neked a másik mit jelent?

Nekem a tisztaság, a tér, a madárcsicsergés, a szél zúgása.

Neked a hódítás, a győzelem, hogy jöhet a következő kihívás.

Hanyas vagy? Én ötvenhatos.

Már éltem, gazdagodtam, pedig szegény vagyok, mint a templom egere.

És te? Te hanyas vagy? Nyolcvankilences?

Nyelcvankilences! Egy elcseszett generáció tagja.

Mi tudjuk, hogy nem éltünk még, és látjuk: nem is fogunk.

Így nem is akarunk.

Mi vágyunk, de csak titokban.

És dühöngünk hangosan.
Nem az fáj, ami van.
Inkább az, ami lehetett volna. '89-ben.
Álmok voltunk, most céltáblák lettünk.
Mutogatnak ránk és megvetnek.
Mert gyengék vagyunk, ostobák és semmirevalók.
De ez nem igaz – kiáltanám, de csak suttogni tudok.
Már bizonyítani sem akarunk. Nincs kinek.
És nincs miért.
Már meg se kérdezed, hogy apám ki volt?
Nem számít. Valóban. Kivolt.
Mindenkinek van száma.
Csak a miénk már nem a mi számunk.
Csak kódszámunk.
Egy PIN-kód. 1989.
Már ez sem a miénk. '89 már nem minket takar.
'89-ben nem mi számítottunk.
Pedig értünk lett volna érdemes.

Gyerekek, ez így fáj! Velük mi lesz?

Te hanyas vagy? Kétezertízes?

Tényleg ez van? Tényleg ez van.
Mi választottuk, hogy ti így válaszoljatok?
Vagy nem ezt választottuk, csak átverték?
Mások vertek át minket, vagy mi magunk?
Ez csak arról vélemény, amiért éppen ilyen válaszokat kapok.
Amiket nagyon nehéz a helyükre beírni.
Ez már nem dolgozat, ez már tesztlap.
Ahol a válaszok, a fehér és a fekete teljesen összemosódnak, mégsem szürke.
Én azt mondom: Mit remélsz?
Te csak nézel, csodálkozol, és nem érted.
Mit? Remélsz?

Nem érted, hogy ezt énekeltük. Te már nem remélsz.
Ez így nagyon fáj, mégis egy kicsit szép.
Az én életem volt szép.
És a Tiéd?
És mi lesz a következő generációval?
A mostanában születettekkel? Ők mit fognak majd megélni?
Egyáltalán: megélnék majd valamit? Vagy csak élnek?
Ők megkérdezik majd egymástól, úgy 40 év múlva:
Hanyas vagy? Kétezertízeses?

Karácsonyok

Tegnap összeszaladt nálam néhány dolog. Egy kérdés, egy segítség, egy beszélgetés, egy emlékezés, egy fénykép, egy bögre, egy dátum. Látszólag egymáshoz semmi közük, mégis, egyetlen gondolatsort indítottak el bennem. A stílust az emlék, a műfajt a bögre, a hangulatot egy fénykép adta.

Ha már így összejöttünk, megkérdeztem magamtól: kinek volt jobb, szebb, gazdagabb karácsonya? Egyáltalán, mikor élted meg az ünnepet? Hogyan is élted meg?

Hogy attól függ, mikor? Miért?

Te hanyas vagy? Huszonnyolcas?

Neked mit jelentett a karácsony? Gyertyafényt, halat, fenyőfát, az asztalon egy almát, annyi felé vágva, ahányan voltak, hogy együtt maradjon a család a következő évben is. Jelentett neked éjféli misét, Csendes éjt. Még a lövészárokból is jutott talán egy csendes éj. Ha szerencséd volt, és hazajöttél, később is jött Mennyből az angyal.

Hogy én hanyas vagyok? Ötvenhatos.

Nekem mit jelentett a karácsony? Hóesésben sétát, szaloncukor csomagolást, fenyőfát, szánkót, nagymacit és kis, elemmel működő mosógépet, boldogságot egy új üvegdiszt meglátva, színes égősort, később A tévét, Mazsolát és Böbe babát. Szépen, halkan a Csendes éjt, hiszen nekem is jött Mennyből az angyal. Volt az asztalon dió, mogyoró, alma, és egy, egyetlen egy narancs, amit annyi felé vettünk, ahányan a családban voltunk.

Szegények voltunk – szinte mindenki az ötvenes években – de volt fűtött szoba, jutott rántott hal, meg bableves, meg öntött kifli, az én ajándékaim árát pedig egy év alatt össze tudták spórolni a szüleim, rokonaim.

De te hanyas vagy? Nyolcvankilences?

Neked mi a karácsony? Fenyőfa, fényfüzér, áruházban rohangálás, szüleid idegeskedése a kocsiban, hogy már megint nem takarították el a havat. Új mesekazetta, robogó kisvonat, beszélő kutya. Kicsit később számítógép (C 64), meg mobiltelefon. A szüleid fizették a ház részleteit, az új tévét is „ótépére” vették, de örültetek, hogy színesben látjátok az ünnepi műsort. Volt ajándék, volt dió, mogyoró, mindenféle szaloncukor, alma, narancs, bár jobban szeretted az ananászt. Volt bejgli, diós is, mákos is, gesztenyés is. A fűtött szoba meg esztekbe se jutott, hiszen természetes volt a meleg otthon. Az otthon melege.

Hogy hanyas az, akiről eszembe jutott ez az egész? Kétezertízes.

Neki mit jelent a karácsony? Gyönyörű álmot. Gyertyafényt – azt az egyetlen gyertyát, amivel világítanak. Lakomát – kerül hús is a bablevesbe. Fenyőfát – vagy inkább csak tűzifát. Meleg szobát – éppen akkor, éppen Karácsonykor.

És szaloncukrot. Egyetlen egy szemet, amit annyi felé vágnak, ahányan a családban vannak.

És álmot egy hintalóról, egy igazi labdáról, egy öltöztethető babáról, egy filckészletről. Vagy csak egy meleg papucsról, egy csizmáról, egy új kabátról. Vagy egy saját meséről, ami csak az övé. Vagy arról, hogy a Jézuska hoz egy tábla csokit – az anyukájának.

Idén volt ilyen Jézuska. És vannak, akik megveszik a hintalovat, elküldik a kinőtt szobai csúszdát, akik elszállítják az ország másik végéből is az igazi focilabdát. Mindannyian hétköznapi kisemberek, nagy szívvel, szeretettel. Akik ünnepet tudnak adni a legszegényebb családnak is, akik fényt tudnak vinni a legelhagyatottabb házba is.

Köszönet érte mindenkinek, akinek a szívében ott a karácsony, ott a születés – a szeretet mindennapi megszületése. Boldog karácsonyt kívánok nekik!

Mindegy, mit válaszolnak, ha megkérdezem: Hanyas vagy?

II.

VALAMI HIÁNYZIK

Nem hiányzik innen valami? Nem hiányoznak innen valakik?

De, nagyon is.

Hiányoznak a harminckettesek, a negyvennégyesek, de legfőképpen a kilencszázegyesek.

Pedig láttad az életüket. Az életük egy rövid szakaszát.

Pedig mennyit meséltek az életükről!

Ők már nem tudják megírni a maguk történelmét.

Elkezdem én, úgy, ahogy láttam. Úgy, ahogy tudom.

A magam műfajában, a magam stílusában.

Általában keserűn, de néha vidáman.

Csak néha kérdezem meg: Hanyas vagy?

Olyankor többféle választ kapok.

Talán kapok.

Egy öregember ment az úton

Egy átlagos lakótelep. Korszerű épületek, gázfűtéses lakások. Az emeletes házak között játszótér. Színes hinták, homokozó, kis focipálya. Tavasz. A fű még csak most zöldül, de a park már rendezett. Az utak sárga kavicszal leszórva, a piros-fehér padokat lassan felállítják. Ragyogó napsütés. Végre kijutnak a szabadba a gyerekek. Mellettük egy öregember ment az úton.

A nyolc-tízéves fiúk fociznak. Gondtalanok. Élvezik az élet örömeit. Az öreg megy mellettük. Kopott télikabátban, régi görbebotjára támaszkodva, hajlott háttal. Kabátján látni: lehet otthon jobb, szebb, újabb, de ezt a régit nem adná semmiért. Botja csupa görcs. És ő görcsösen kapaszkodik belé. Nélküle talán lépni sem tudna. A gyerekekre néz. Ők észre sem veszik, hogy mellettük egy hajlott hátú öregember ment az úton.

A fiúk nagy lendülettel futnak. Gerincük egyenes. Az öreg háta mitől hajlott meg? Gondoktól? Háborúktól? Vagy, mert kisfiú korától dolgoznia kellett? És hová megy? Haza? Le tudott volna mondani kis kertes házáról? A kispadról, a régi szomszédokról? A mindennapos favágásról? Öregkori apróbb munkáiról? Nem. A gondoktól ráncos arca a modern lakásoktól idegen.

Nézi a focizókat. Ránéz kopott kabátjára, amit talán feleségétől kapott első ajándékként. Eszébe jut a grund. A rongylabda, amit ők rúgtak vagy hatvan éve. És az, hogy akkor is ment egy öregember az úton.

Ő lehetett világháborús katona. És aki akkor ment el mellette az úton? Még talán kisfiúként negyvennyolcas kisdobos. Akkor ő nem vette észre az öregot. Azt a régi kisdobost. Azt, aki esetleg ott lehetett a szabadságharcosok között, csatában.

Most őt nem látják. Nem, a mai gyerekek. Hiszen nincs is más gondjuk, mint az iskola és a játék. Akik ott játszanak a téren, nem ismerik az éhezést. Nem kell már gyerekként éhbérért dolgozni, otthon minden nap ebéd, vacsora várja őket. Meleg lakás, fürdőszoba. Miért is vennék észre őt? Hiszen csak egy öregember ment az úton.

Vajon ő hanyas lehetett? Talán kilencszázegy?

Árnyékban

Egy ünnep mindig ragyog. Csodálni való fénye van az Idősek Világnapjának is. Ilyenkor minden koros embert köszöntenek, sokszínű programokon látnak vendégül.

Csak hogy ahol fény van, árnyék is van. Sokan rosszul érzik magukat a vidám összejöveteleken, hiszen ők nem mondhatnak magukról semmi jót. Az ünnepi hangulat fogalma nekik egészen mást jelent.

Hiába sütött a fél falu, hiába ment az idős házaspárért autóval más meghívott vagy éppen velük foglalkozó fiatal, ők árnyékban maradtak.

Mikor is ünnepeltek utoljára? Valamikor hetekkel ezelőtt. Akkor jutott nekik gyertyalángnyi fény és melegség, amikor náluk járt a fiuk. Havonta ha egyszer meglátogatja idős, beteg, segítségre szoruló szüleit. Pedig nem lakik messze, kocsival még időhöz sincs kötve. Mégsem látják többször.

Az öregek nem kívánják, hogy bárki is fáradjon miattuk. Azt végképp, hogy kiadása legyen valakinek. Minden egyes látogatáskor kifizetik az útiköltséget. Csak ne panaszkodna annyit az a gyerek. Szinte mindig. Hol az edények kopnak ki a háztartásából, hol az ágynemű. Célozgatna a karácsonyi ajándékokra? De hiszen már évek óta nincs ajándékozás. Egyszerűen nincs miből. Vagy az eddig megkímélt, régi, de még nem is használt holmikat vinné el korai örökségként? De hiszen még élnek, ha mégoly nehezen, öregben is...

Minden kellemetlen érzésük megszűnik, ha meghallják a „gyerek” autóját. Ilyenkor kényeztetik, etetik, itatják, ajnározzák. Persze hogy panaszkodik, hiszen fáradt. Meg kell becsülnie magát a munkahelyén. Alig néhány évvel a nyugdíj előtt már nem válogathat, ott kell helytállni, ahol foglalkoztatják.

Még az a jó, hogy örömet leli szegény gyerek a kuttyájában. Szép, okos állat, viszi is mindig a kiállításokra. Hogy ezért nem nézett szüleire már hetek óta? Nem számít. Fő az ő boldogsága. Ezt látva fényesebbek a vakci szemek, fürgék a máskor szinte béna lábak, könnyen mozognak a fájós vállak.

Amikor a fiú szinte az asztal mellől, már jóllakva indul haza, a kocsijába bepakol még néhány üveg málnaszörpöt, frissen eltett paradicsomot és lecsót, öreg, beteg anyja azt kérdezi:

– Elég lesz ennyi? A házi készítésűnek nincs párja. Vigyél még egy üveg baracklekvárt is!

Már eltűnt az autó, nincs minek integetni. Az öreg szülők ismét árnyékban élnek hetekig. Várják a halvány gyertyafényt, s különösen számítanak rá a következő vasárnapon. A Mama születésnapján. Semmi. Sem a fiú, sem egy képeslap. Két hét múlva a Papa ünnepelné névnapját, de elmarad az ünneplés. Fia nem köszönti. Majd, amikor újra megjelenik, akkor sem mond semmit, csak arról beszél, milyen sok gondja volt mostanában a kutya miatt, hogy egy perc ideje nincs, és hogy már megint elfogyott a pénze. És bár már a kutya is előbbre való öreg szüleinél, ők már ezt sem bánják. Nekik még ez is ünnep.

Az Idősek Világnapján, egy reflektoros ünnepen van, aki árnyékban él, és várja a gyertyafényt. A kilencszázhetesek.

Önérzetesen

Az öreg lassan a századik születésnapját ünnepli. Igaz, nagyon szomorúan, hiszen egyedül maradt. Társát hat évtizednyi házasság után veszítette el.

A család sokáig gondban volt: nem találtak igazán jó megoldást arra, hogyan is tegyék könnyebbé az életét. A gyerekek magukhoz vették volna szívesen, de a lakótelepen, a sokadik emeleten nem találta a helyét. A lányánál még elvult néhány hétig, közel a kis házához, de a fia lakása olyan messze van mindentől és mindenkitől, hogy oda még látogatóba menni sem volt hajlandó.

Gyakran hazajárt, s érezte: neki az az otthona. Egyik vasárnapon bejelentette: úgy döntött, hogy végleg hazaköltözik.

Ha már messze került a gyerekektől, s nem utazhat minden nap hozzájuk ebédelni, arra igyekeztek rávenni az Öreget, fizessen be az Öregek Napközijébe, vagy a polgármesteri hivatal segítségével a vendéglőből vigye haza az ebédet. A napközit szívesebben ajánlották, hiszen ott reggelit és vacsorát is adnak, de minden igyekezet kárba veszett.

Amikor szerdán délután az Öreg szóba hozta a befizetést, nagyon gyorsan hozzá is tette: már nincs több ember ellátására lehetőség, nem lehet jelentkezni. A gyerekéből a jóindulat és a segíteni akarás szólt, amikor megkérdezte, hogy ugyan biztos ez? Ne menjen ő is utána? Ne kérdezzen rá?

Így, száz felé már okozhat meglepetést egy szülő a válaszával, de erre senki nem számított. Önérzetesen, mégis – rá nem jellemző módon – szinte magából kikelve kiabált, hogy őutána ne érdeklődjön senki, különben sem koldus, hogy neki ennivalót adjon bárki is. Jó neki akár a főtt krumpli is. Arról meg szó nem lehet, hogy ilyen sok pénzt kiadjon egy ebédért.

Körülötte mindenki összehúzta magát. Ha nem, hát nem. Szerdán délután több szó nem is esett a dologról. Apa és lánya így váltak el egymástól, várva a vasárnapot, amikor nem az Öreg főz magának valamit, hanem a lánya ünnepi ebédjét eszi majd meg.

Csütörtökön, úgy dél felé szólalt meg a telefon. Elképzelni nem tudták, mi lehet a baj, de hamar megnyugodtak. Az Öreg kérte, vegyenek már neki egy ételhordót. Mert úgy melleleg befizetett a vendéglőbe, a következő héten már onnan viszi magának az ebédet.

Egy nagy probléma oldódott meg, de a még jobb megoldást keresve megkérdezték az Öreget: nem lett volna jobb a napköziben a háromszori étkezésre befizetni? Öregünk ezt a világ legnagyobb sértéseként fogta fel, és önérzetesen válaszolt:

– Csak nem képzeled, hogy bemegyek annyi öreg közé?

Hiszen ő fiatal. Éppen kilencszázöt éves.

Kidől a jegenye is

Ha a gyökereket elvágják, meghal a legszebb fa is. Minél magasabb a jegenye, annál inkább kapaszkodik abba a földbe, ahonnan kinőtt, ahol felnőtt, s közel jutott az éghez. Az ember se más.

A Papát a gyerekei az ország másik végéből költöztették közel magukhoz, a Mama halála után.

– Ne legyen egyedül – mondták. – Itt megvan mindene, gázfűtés is, nem kell szemet cipelnie, fát hasogatnia. Otthon csak ülne és keseregne. Mi is gyakran jövünk majd hozzá.

A Papa igyekezett beilleszkedni új környezetébe, de minden kísérlete eredménytelen maradt. Bár a szomszédok segítettek, az új helyet, a magányt nem tudta megszokni. Egyre többször emlegette a kis kertet, amiben élete munkája termett – már másnak, az új tulajdonosnak. A lakótelepen nem tudott virágot szedni, krumplit kapálni.

Ha néha felszabadult, fiatalságáról, barátairól kezdett beszélni, de könnyedsége elszállt egy pillanat alatt, amikor rájött, bizony nem Otthon van.

A gyerekei lassan elmaradoztak.

– Kell a Papának a társaság – mondták, és befizettek az öregek napközijébe. Így megoldották a napi étkezését is, meg a lelkiismeretükkel sem volt tovább bajuk, hogy nem látogatták az öreget. A Papa felült a buszra, kopott aktatáskájával és kis ételhordójával és minden nap elment az ebédért. Hazaérve átmelegítette, és egyedül ült az asztalhoz.

Késő ősszel eltűnt a szomszédok elől. Gyerekeitől, akik takarítani jöttek, megtudták: a Papa kórházban van. Nem beteg, csak fel kell erősödnie. Meg veszélyes neki gázzal fűteni...

Hosszú idő telt el, tavasszal már nyíltak a virágok, amikor a Papát újra üdvözölhették.

Nagyon megváltozott, teljesen szótlan lett. Tette mindennapi útját ebédért és vissza. Teljesen megkeseredett.

Ősszel újra kórházba ment.

– Nem jövök én már onnan vissza – mondogatta.

Ahogy a fűtési szezon jött, a Papa ment.

– Mire meggyógyul, végez az egyetemen az unokája. Bejelentettük a Papához, ne legyen egyedül – így a gyerekei.

Újra tavasz. A fecskék vidáman röpködtek, a napsugár kacagott, a virágok boldogan nyitogatták szirmaikat. Valami mégis hiányzott. A Papa a kórházban maradt. A lakását átrendezték, a frissdiplomás unoka ízlése szerint.

A szomszédok, új ismerősök hiába várták, a Papa nem jött vissza a kórházból. Gondolataiban hazaszökött, az ország másik szegletébe, s elköltözött a Mama mellé.

Két évig bírta éltető talaj nélkül, durván elvágott gyökerekkel. Az ég felé nyújtózó jegenye lassan, kínlódva kidőlt.

Hanyas volt? Tizennyolcas?

Anatevka

Forog a lemez, játszik a hegedűs a háztetőn. . Így természetes volt, hogy a Hegedűs a háztetőn is sorra került. Közvetlen előtte régi időkről beszélgettünk. Öreg beszélgetőtársamnak nem volt éppen csodálatos a gyerekkora, hiszen a háborút már 10-14 évesen is felnőtt értelemmel élte meg.

Hanyas vagy? '32-es? Ti még félszavakból is megértettétek egymást.
 Rövid időn belül háromszor változott az állampolgárságod, bár ugyanabban a házban éltél.
 Ma Szlovákiához tartozik az a kis falu.
 Már nem is olyan kicsi: azt a hármat, ami valamikor összeért, de nem egybe tartozott, idő
 közben összevonták. Ezt csak most tudtad meg.
 Ezt csak most tudtad meg?
 Neked a háború csak a szirénák vijjogását jelentette.
 Meg a betört ablakot.
 Csak a távoli lövéseket, az éhezést.
 Csak a tankok dübörgését hallottad, nem láttál véres harcokat.
 Csak a félelmet ismerted meg, nem láttad a kegyetlenséget.
 Meg a fáról lógó fél embert.
 Meg a bakancsos lábat az ablak előtt. Test nélkül.
 A család áttelepült, hogy Magyarországon éljetez tovább.
 Jöttetek ti is, a gyerekek is, hiszen a szüleitek mellett volt a helyetek.
 Azóta nem tudsz megbékélni a sorsoddal?
 Azóta nem tudsz megbékélni a sorsoddal.
 Amikor jöttetek, elváltál a barátaidtól. Az osztálytársaidtól, szomszédoktól.
 Nem volt már, akivel a patakhoz mehetél délutánként.
 Nem a tied volt a legszebb cipő, bár lehet, ezt csak érezted.
 Nem nézhettél olyan csodálattal a tanítóra. Itt csak „gyüttment” voltál, akit sehogy nem
 akartak befogadni.
 Emlékszel? Ő emlékszik rátok. A nevetekre.
 Hatvan év nagy idő.
 Hatvan év nem nagy idő.
 Emlékszel? Ott laktatok a Vasút utcában, a második házban.
 A ház még ma is áll. Régen lakatlan, beszakadt a teteje is.
 A ház mellett állt a nagy kereszt. Az öreg kereszt.
 „Hazamennék” – sóhajtottál. Félve mondtad, mintha valami hatalmas kívánság lenne.
 Igen. Ez hatalmas kívánság lenne.
 Azóta sorolod az emlékeidet.
 Az a falu nem volt éppen az édenkert. Mint Anatevka.
 Mi is maradt ott? A kert, a kút, a fák. Az út. A pad, az ágy.
 Meg a ház. A sáros rög.
 Mit is hagytál ott, a háború után? Széthulló házat és hazát.
 Akkor még egyszer visszanézett rá. El kellett válni.
 Mindörökre.
 – Isten adjon áldást rá – mondtátok a falunak elköszönésképpen.
 Amikor ti önként jöttetek át a határon, sokakat áttelepítettek.
 Onnan ki, másokat oda be.
 Valahonnan, valamelyik Anatevkából.
 Mert minden '32-esnek volt egy Anatevkája.
 Mert mindenkinek van egy Anatevkája.

A virágáros

Hogy virágáros, csak a helyiek tudják. Hogy miért árul virágot, azt ők sem. Van, aki látott már nála néhány fürt szőlőt, pár szem barackot, de amiről megjegyezték: a virág.

Nem Eliza Doolittle a színpadról, hanem egy idős asszony a városból. Virágárusként öregeedett meg, otthon is virággal díszíti az ablakát. A kopott festésű, ragyogóan tiszta ablakát. Egy régi tejesköcsögben eligazítja frissen szedett csokrát. Ráncos arca fölött nincs különösebb frizura, csak az egyszerű, sima kis konty. Csak a függőnye hófehér, a haja nem.

Elmúltak az évek. Ahogy a virágait nézi, mosolyog. Talán nem is a virágokat látja. Egyszerűen emlékezik. Fájdó és szép emlékek, harag és megbocsátás egyaránt. A mosolyában valami kedvesség, szeretet él.

Ki ő? Ki volt ő? Akiktől hallottam róla, csak azt tudják: ő a Virágáros. A nevét annak sem árulta el, aki kérdezte. Minek? Neki jó, hogy ő a Virágáros. A többi rejtve marad, mint a mosolya mögötti emlékek.

Ki volt ő? Ahogy néztem a képet, arra gondoltam: egy tanító néni lehetett. A régi tanító néni tekintetében volt ennyi szeretet. A régi tanító néni arcán ragyogott ilyen mosoly. A régi tanító néni tudtak így emlékezni valami kedves apróságra. A régi tanító néni szerették a tanítványaikat saját gyerekükként.

A Virágáros ráncos kezét, a virágokon túli tekintetét nézve úgy látom: egyedül van. Nagyon egyedül. Gyerekei? Ha vannak, távol élnek. Lehet, hogy csak a szomszéd utcában, de neki nagyon távol. Ha vannak.

Neki most a virágok a gyerekei. Az a frissen szedett két kis csokor. Büszke rájuk, hogy ilyen szépen nyílnak. Örül, hogy az emlékeit visszahozzák. A fiatalságát. A régi tejesköcsögben az öreg, kopott ablakba állítva.

Neki, a harminchatosnak.

Hol a boldogság mostanában?

Furcsa jelenséggel találkozom mostanában az utcákon. Fáradt, ideges, öreg 20-30 éveseket és fiatal 60-70 éveseket látok. Sokáig tartott, míg rájöttem, mi is okozza ezt a fordított világot. Az idősebbek jobban törődnek a fiatalokkal, mint fordítva – bár talán inkább így kellene lenni.

– Szegény gyerekek, annyit dolgoznak – mondta egy szép kort megélt nagymama. – A négy éves Opelt ki akarják cserélni, azért vállalnak pluszmunkát. Én meg csak annyit tudok segíteni, hogy főzök rájuk, bevásárolok, néha elmegyek rendet csinálni a lakásban.

Csodálkozva néztem rá. Miért ő gondoskodik a gyerekeiről, amikor fordítva kellene?

– Nekem megéri, mert sokat lehetek az unokáimmal.

Lehet, hogy igaza van. Lehetőségeinkkel együtt igényeink is megnöttek. Már nem elég a két-szobás lakás, négyszobás házat akarunk. A négyéves kocsit már túl régi. Kell mellé még egy nyaraló is. Igaz, van egy telek, szép fekvésű, de nagyobbakat akarunk, legalább a Balatonon, és persze nem egy kis bodegával, hanem szép, kétszintes szuperépülettel. Meg be kell rendezni az új lakást, a nyaralóba is divatos, drága bútorok kerülnek.

A fiúnak új motor kell, a leányzó nem hajlandó felvenni a tavalyi ruhát. Ráadásul most fog ballagni. Kész vagy! Ruha, bankett, díszebéd és vacsora legalább harminc vendégnek. Meg a ballagási ajándék. Nem szabad lemaradni senki mögött sem!

Így a napi nyolc óra után jön a másodállás, a mellékfoglalkozás és a vállalkozás. Semmi nem számít. A lényeg: pénz, pénz, pénz.

Semmi nem számít? Talán mégis. Így, a nagymamák segítségével „csak” megöregszik a 30 éves ember. Kiég, belefárad a saját életébe.

Életébe? Hiszen önmaga hajcsárja, és éppen élni: művelődni, szórakozni, sportolni nincs ideje. Öregjeink minderre szántak időt, és fiatalok maradtak, boldogok voltak. A fiatalabbak talán azt mondják: a luxusélet, a gazdagság megér ennyit.

De ez a boldogság mostanában?

A negyveneseknek is?

Nem középiskolás fokon

Nézem és hallgatom vezető közéleti embereinket, és fájdalmasan tapasztalom, hogy nem középiskolás fokon beszélnek anyanyelvünket. Pedig a legtöbben közülük éppen a nemzeti kultúra megmentőiként szólnak le hozzánk, egyszerű halandókhoz.

Közülük szinte mindenki arról beszél, milyen fontos a nemzeti büszkeség, és harcban állnak azokkal, akik azt vallják, hogy erről nem beszélni kell. Azért szapulják az előző rendszert, mert akkor nem tanították az ifjúságot magyarnak lenni. (De megkockáztatom: azok tanították a gyerekeket, akik most magas polcról reklamálnak.)

Nézem és hallgatom őket, és közben elszorul a szívem. Bár én magam sem vagyok egy Grétsy László, sem egy Péchy Blanka, de a többdiplomás nagyjainktól ennél sokkal többet várnék.

Azt már megszoktam, hogy nagy magyarkodásuk közben rosszul ragoznak. Hogy – bár ezt soha nem szabadott –, melléknevet múlt időben emlegetnek. Hogy túlcirkalmazott, többszörsően bővített körmondataik így kezdődnek: „itt a Parlamentbe is sokat szoltunk”. Bizony, sokat. Itt, a Parlamentbe. Oda, bele, neki. Esetleg éppen Fehér megye székhelyéről, Székesfehérvárról.

Az alig-nyelvérzékemet olyanok borzolják, mint a „két év múltára”, esetleg „ótától”, a „sok vagy soktalan”, esetleg a „szolidaritani”. Ezeket hallva bizony én is csak alig maradok sokk-talan. Művészet megérteni!

Az érthetetlen körmondatokban gyakran előfordul az „eszek, iszok, alszok”, stb., de hangzott már el a „hazaárulni” és a „népgyilkolni” kifejezés is. Talán éppen harmincelsején...

Ilyen hibákat követnek el főembereink. Ez még azzal sem magyarázható, hogy az ember szok néha nyelvbotlani, különösen, ha folyamatába többször is hallhatóvá teszik a tévelyedésüket. Mindeme csupán akkorábbért zavaró, mert ugyan hogyan tudja egy mai fiatal ifjú, minek az lenni magyarnak, ha még saját szavát is úgy kimagyyarja, hogy nem lehessen azt megérteni?

Hiába, a lehangosabbak főember is nyelvficamhatnak, akkorígyen szok ez így vanikni.

Aki ezt nyelvújítva akarva – még akarva – jó kimagyar fejezve magát kicsavarintyúztá: sokan lenni. Az ötvenkettesek is.

Hétköznapi Karácsony

A várost jártam. Most, Karácsony előtt kicsit gyakrabban, kicsit többet vásárolva, a kirakatoknál és út közben mindenre egy kicsit jobban figyelve. Ez az ünnep előtti világ a szeretet érzését, és sokszor hiányát is felerősíti.

A „Tizes” előtt minden nap elmegyek, már szinte régi ismerősként szólunk egymáshoz a padon ülő cigányasszonnyal. Sokszor ül valahol az üzlet másik vége felé egy öreg cigány. Látszik rajta, hogy nem veti fel a pénz, de ő nem azért megy ki az utcára, hogy legyen egy kis nyugdíj-kiegészítése, hanem azért, hogy játsszon.

Most is, mint eddig mindig, elmentem mellette. Gondolataimba mélyedve már távolabb jártam, amikor – talán egy utolérő hangfoszlány miatt – eszembe jutott egy sok évvel ezelőtti eset.

Este volt, pár perccel nyolc óra előtt, amikor hazafelé indultam akkor decemberben. Akkor láttam meg a cigányt a székesegyház mellett, az egyik kőnek támaszkodva.

Öregesen porolta le alakját vesztett zakóját, amint észrevett. Melléértem.

– A legjobb ruhám – mormogta alig hallhatóan, és nyúlt a letámasztott kopott hegedű után. – Kisasszonykám, mi a kedvenc...

Nem folytatta. Fáradtan lépkedtem tovább, nem figyeltem a nyolcvan év körüli vén cigányt. Így hát csak legyintett, ráncos arcáról le lehetett olvasni: „Neki se kell a muzsikám.”

Amikor észbe kaptam, már késő volt. Akkor már csak azt láthattam, hogy eltipeg csendben, hóna alatt a kopott hegedű. Ki tudja, honnan jött, mennyit gyalogolt már eddig is hová tart? De ősz feje kábult, a szíve kitárult. Eljött a városba, talán utoljára. Mikor elindult, egyetlen gondolata lehetett: hogy még egyszer hadd muzsikáljon, szívéből úgy igazán!

Fiatal korában sok embernek húzhatta a kedvenc nótákat. Talán a Vén cigányt is kérték tőle. Most pedig hiába lép be egy étterem fényes, nagy üvegajtáján. Még mielőtt középre tipegne, megszólal a diszkózene. Már más zenét játszik a gép, így a vén rajkó az utcán próbálkozik. Szeretné elmuzsikálni, hogy él még a vén cigány. És akkor, Karácsony előtt, még fiatalon, nem gondoltam arra, hogy ez is lehet egy csodálatos, igazán Karácsonyhoz illő ajándék: akkor az az öreg a számára legértékesebbet akarta adni: a muzsikát. Nem várt más viszonzást, csak hogy hallgassam meg. Hogy kapjon egy igazi, szívből jövő ajándékot.

Most egy másik vén cigány húzza. Kopott cigány, kopott hegedű – kopott kabát és kopott muzsika. A hangok is nagyon sántikálnak, valahogy nem találják a húrokat. A vonó is régen látott gyantát. De muzsikál rendíthetetlenül, és ha valaki megáll mellette, felragyog az arca.

Talán a karácsonyi hangulat tette, de lassacskán visszabandukoltam hozzá. Néztem magam körül a rohanó embereket. Mindenki azzal volt elfoglalva, hogy mit, hol vegyen, és kell-e rá banki hitel, vagy megússza a kisnyugdíjas a temetésére félretett pénzből? Az öreg cigányra rá se néztek. Egy-egy kifinomult hallású ember talán igen: grimaszt vágva, hogy ugyan mit keres itt, ha már hegedülni se tud?

Az öreg, mintha a gondolataimba látott volna, elkezdte a Vén cigányt játszani. A hegedűje mintha azt sírta volna: Nagyságos uraim kérem, nem tudom, ismerik-e még? De sokat játszott ő, kérem, valaha, réges-rég. Egyszer még hadd muzsikáljon, szívéből, úgy igazán! Szeretné elmuzsikálni, hogy él még a vén cigány. Öreg cigány, a vén cigány.

Mintha azt zokogta volna az a vén, kopott hegedű, hogy ez talán az utolsó közös Karácsonyuk, hát adjunk nekik egy szép ajándékot: fogadjuk el tőlük, amit adni tudnak. Ott, a fényes, nagy üveglaknál. És ne dobjuk ki, ne zavartassuk el a rendőrökkel.

Legalább a szeretet ünnepén ne nézzük le azokat, akik nem vagyonokért vásárolnak ajándékot, hanem szívből adják azt, ami számukra a legértékesebb: a szeretetet és a művészetet. Még akkor is, ha már megkopott a csillogása. Megvénuult már a régi cigány.

Pedig ő is csak ötvennégyes.

Így, hatvan felé

Így, hatvan felé az ember összegez. Végigtekint, mit is tett le a Nagy Asztalra.

Így, hatvan felé megkérdezi magától: ha annyi minden voltál, akkor tulajdonképpen ki voltál? És ki lettél? És ki leszel, mi leszel?

Psota azt énekelte: Ó, mennyi minden lehettem volna! Én meg azt mondom: mennyi minden voltam! Csak úgy, összevissza, ahogy eszembe jut néhány dolog. Azt most inkább kihagynám, hogy milyen foglalkozásokat űztem, hogy a karrierleépítéssel eljutottam egészen a segéd-munkás magas tisztségéig. Az nem én voltam, hanem az élet. Én mennyi minden voltam!

Voltam valaha a szeretni való Zsuzsika. Okos, talpraesett, cserfes kislány. Akkoriban még nem is sejtettem, hogy a legjobb dolgom nekem volt az egész világon. Mire rájöttem, már elmúlt ez a szép idő. Meg kellett tanulnom, hogy mások is vannak rajtam kívül, és lehet, hogy annak a bizonyos másiknak sokkal fontosabb az a valami, mint az én akármim. Szépen, lassan átalakultam megértő Zsuzsává. Amíg megértő Zsuzsaként éltem, voltam még annyi minden!

Voltam például tészta. Lelkileg. Akkor, amikor feküdtem a deszkán és néztem a plafont. Tétlenségre kárhoztatva bocsánatkérő levelet írtam a Tésztának. Meg kellett értenem, hogy mások élete sokkal nehezebb lehet, mint az enyém. Voltam bölcs Kabátgomb is, aki elmagyarázta az Életet. Megfejtettem a másmatekot, így is, meg amúgy is. Voltam morgós, aki nem tudta elviselni, ha törték-nyúzták a magyar nyelvet. Alapítottam pártot is. Nem politikait. Has Pártot.

Voltam még háziasszony, aki egyensúlyba hozta a vasalódeszkát, akinek kaland volt a tavaszi nagytakarítás, és aki előrelátásból kissé belebolondult a saját tartósítóiparába.

Már más vagyok. Pedig aki voltam, annak nagyon jól éreztem magam, de bizony elszállnak azok a bizonyos évek. Rúgott belém éppen eleget az élet, úgyhogy lettem egy nagyon morgós, talán a politikával túl sokat foglalkozó Marietta. Az, aki nem tudja elviselni, ha azzal a bizonyos kettős mércével mérnek néhányan. És lettem olyan, aki nekrológot ír általában a kultúráról. Meg az igényekről. És ahogy öregszem, egyre őszintébb vagyok. Önmagamhoz is, másokhoz is.

Mostanában mesélek. Nagyon sokat. Hiába, szeretem a meséket. A jó meséket. Na, jó, hát az egyszerűbbeket is. És örülök, hogy meglátom az értéket. Az igazit. Az emberit. A soha nem forintosítható érzelmeket.

Annyi minden voltam, de ki is voltam? Most úgy látom: kispárna. „A” kispárna. Az a Kispárna, amelyiket olyan jó magunkhoz szorítani, ha bánatunkkal magányosnak érezzük magunkat. Az a Kispárna, amelyiket örömünkben magunkhoz ölelünk. Az a Kispárna, amelyik álmunkat vigyázza. Az a Kispárna, amelyiket földhöz lehet vágni dühösen.

Leginkább az a Kispárna, amelyikre rá hajthatja a fejét egy barát, ha ki akarja sírni magát. Az a Kispárna, amelyik harapást tűrő, marcangolható a fájdalomtól, egyáltalán könnyálló. Vagy inkább könnytűrő. A könnyektől erősödő, még ennél is többet bíró.

Nem vagyok se kitüntetés, se pénztárca, se csodás festmény, irattartó titkoknak, ház, ékszer. Csak egy kispárna. Egy gyűrött, ázott, ölelt és eldobott egyszerű, hétköznapi kispárna.

Lehet, hogy mégis öregszem? Nem, az nem lehet. Csupán gyűjteményeim lettek gazdagabbak.

Hogy mit gyűjtök? Néhány dolog csak úgy jön, magától. Vannak olyanok is, amik egymást vonzzák: éveim száma egyenes arányban növekszik a kilóim számával. Másokat ajándékcsomagban kapok. Ilyenek a diagnózisaim. Szép nagy pakk jött össze ezekből is.

Aztán vannak, amiket keresek. Nem kell nagyon kutakodni egy kis gyémántért, rubinért, smaragdért. Csak nem szabad elmenni mellettük. Észre kell venni, hogy a homokszem egy kis aranyrög, az agyagos kinézetű valami drágakő.

Zafírt fűztem láncra a könyvcsekkek idején.

Smaragdot találtam Baba néni trafikjában.

Rubinnal játszottam az Operaházban.

Briliáns nyakékem a gyerekkori karácsonyokból áll.

Itt-ott csillannak a gránátok, az írásaim.

Aranylánc lett a néhány rajz, mondat, kép, ami csak nekem szól.

Gyöngykapocs pedig az a vén cigány, akitől mindenki megtanulhatja: kincset kap, ha adhat.

Ez lettem én. Ez mind én vagyok. Vagyonom? A fenti ékszer. Karrier? Komoly: gyerekek csillogó szeme, öregek mosolya, betegek simogató tekintete.

Elértem, amit akartam. Elégedett vagyok magammal.

Így, hatvan felé. Én, az ötvenhatos.

Mi, az ötvenhatosok.

Elképedt jelképek

Mindig mindennek volt valami közérthető jelképe. A királyi Magyarországnak a korona szent volt, ahogy a címerek és a zászlók is nagy tiszteletet parancsolnak.

Most, amikor egyre több a párt és más, hasonló szervezet, gyakran előkerülnek a régi-új jelképek is. Már szinte minden sarkon, minden vásári sátonál kapható országunk valamely régebbi címere, apró zászlócskák sora, az ékszerboltok kirakatában főhelyet foglalnak el a magyar korona és koronázási ékszerek rosszul sikerült másolatai. Hogy van-e minderre vevő, nem tudom, de sejtem.

A koronás címet látni a leggyakrabban. Autók szélvédőin, kis jelvényként ruhára vagy kabátra tűzve nem hivatkozók, egyszerűen jelkép, amire büszke a viselője.

Csak hogy ez a jelkép megjelent a fiatalok – enyhén szólva sportos – szerelésén is. Jó tenyérnyi a nadrágra, hatalmas a dzseki hátára felvarrva. S maga a ruha szakadozott, viselője régen láthatott vizet. De hogy magyarságát még jobban érzékeltesse, egy kokárda is lifegett két sörfolt között.

Ezeréves történelmünk során látott ez a kis ország ledöntött szobrokat, felrobbantott hidakat, kipusztult településeket, tépett zászlókat, égő könyveket, milliónyi sárba taposott szent jelképet. Most a nem hivatalos, mégis évszázadokon át a legtöbbet jelentő címer és a kokárda van soron? Mert meggyalázni törés, zúzás, tépés és égetés nélkül is lehet. Elég, ha arra is felhasználják, amire nem való.

Lelkesedve, a hatvanasok.

Elképedt magyar nyelv

Tudom, mondták, gyakorolom, értem és érzem: nehéz nyelv a magyar. Nagyon nehéz. Brachfeld Sigfried volt az első, aki kabarét csinált a nehezségből. Vagy a nehezségből? Ő olyan párhuzamokat hozott, mint a megy és jár igék. Merthogy nem mindegy, valakinek a hasa melyiket is műveli.

Erre alapozva aztán én is megírtam a magamét. Többet is. Hol ez, hol az volt a kipécézett nyelvi izgalom, de a legújabb örülettel eddig még nem foglalkoztam: az ékezetek elhagyásával. Csak remélni tudom, hogy ez nem más, mint Pihentagy kifigurázása.

Vagy pihent ágy? Szó se róla, nem mindegy, hogy valakinek melyik lett használhatatlan. De az se mindegy, hogy mit fogott ki az ember, jó nagy sort, vagy sört? És mi van akkor, ha kaput tart valaki, nem pedig tárt? Én a magam részéről jobban örülök egy tort, nem pedig egy tört ajánlanak. A jó bor se jó bőr, a bárom meg nem a barom. A kor nem kör, a korom meg nem köröm. Más kategória a hazám, és más a házam. Nyáron az ember sokkal többet fut, mint fűt. Vagy van, akinek mindegy? A hátször nem hatszor, de egyszer is sok, és inkább a haj legyen nagy, mint a haj. Inkább állok lapra, mint lápra, mert az utóbbi ellep, míg az előbbiről az ember bármikor ellép. Sok vizet kért a kertem minden növénye ebben a kánikulában, és ha kímélni akartam a kárt, jó nagyra duzzasztottam a kárt. Még jó, hogy a kerék kerek, mert a jó magyar utakon ennél is jobban kirázná a lelkünket. A marha nem egy bog, viszont elég gyakran bög, főleg, ha az, amit kap és nyel, egy kapanyél. Amíg a tó közepén lehet egy tavi-rózsa tő, addig a rózsatőben nem lehet tő. Nem szeretnék a tóban halni, igaz, a rózsatőben háltni se kívánok.

Sok babból készülhet egy báb, a szűr szűrhet, de ami szűr, az semmit át nem szűr. A Föld nem gomb alakú, a földgömbbel pedig nehezen zárható egy kabát. A klasszikus szar-szár párost már nem is mondom, de a többit se sorolom fel. Csak azt remélem, a nyelvegyszerűsítő a

népharagtól már egy kicsit fél, hiszen a magyar nyelvet szeretők többsége visszavágni mer, és komoly büntetést mér a nyelvgyilkosokra. Persze nem ver, hogy folyjon a vér. Csupán elégtételt vesz, mielőtt kitör a szabadszájmódosítási vész.

Jobb, ha némi nyelvleckét vesz a hatvanhetes.

Dominó

Amikor egy esős este fáradtan ment az utcán, maga se tudta, mi bántja. Nem nézett se előre, se oldalra, azt se vette észre, amikor a tócsa közepébe lépett. Az se zavarta, hogy a kalapja már ronggyá ázott, a víz lassan az arcára húzott egy keskeny kis patakot. Csak ment egy-kedvűen.

Lábai elvitték a régi, kedvenc étterme előtt. Benézett a hatalmas üvegbe. Nem, az ő asztaluknál nem ült senki. Mintha nem lenne olyan világos, mint tegnap volt. A zenészek se játszottak, éppen szünetet tartottak. Az is lehet, hogy egyáltalán nincs ma muzsika. Minek? Csak néhányan lézengenek az egész teremben. Tegnap milyen sokan voltak! Pezgett az élet. Ő úgy érezte.

Csak most vette észre az esőt. Ahogy az ablaküvegbe át nézte a bent társalgókat, mosolygó párokat, magányosan vacsorázókat, meglátta a vízcseppeket. Amint kalapjának tükörképére esett a tekintete, elmosolyodott.

– Elmehtének madárijesztőnek – gondolta, és mint akinek semmi baja nem volt még az előbb, játszani kezdett a gondolattal. Nem törődve elegáns kabátjával, kezében a divatos aktatáskájával, felemelte karjait. Jobbra nézett, aztán balra. Félrebillentette a fejét.

– Nem jó – konstataulta, és letette a járdára a táskáját. – Így már alakul – nézte meg magát az immár tükörnek kinevezett ablaküvegben. Egy kicsit feljebb emelte a karját, aztán lejjebb engedte. – Ilyen madárijesztőt se látott még a világ! Repülő madárijesztő. Az eső szárnyakat ad.

Ugyan kit érdekelt már a drága aktatáska a vízben? Majd megszárad. Az iratoknak nem lesz semmi bajuk. Már azért sem, mert szinte semmi nincs benne. A táskát is csak azért vette, hogy olyan fontos embernek lássák. Aki a hajnali szürkességben elindul a nagyon fontos munkahelyére, nagyon fontos munkát elvégezni. Mert azt a munkát senki más nem tudja megcsinálni, nem ám! Ő egy nélkülözhetetlen úr. Még úrnak is szólították. „Segéd úr, vigye el ezt az aktát a könyvelésre” – vagy valami hasonló.

Ázott kalapú, felhajtott gallérú, szárnyaló madárijesztő. Ez igen, ez különleges. Mennyivel érdekesebb, mint az a táska! Ami egyébként nem is olyan drága. Meg nem is olyan elegáns. Csak úgy néz ki, mintha az lenne. Miért? A kabátja milyen? Most, hogy az esőben így elázott, látszik rajta, hogy nem valamelyik elit szalonban varratta, hanem csak a Second Hand Elite hálózathoz való.

Megtapogatta a zsebeit, cigarettát keresett. Hol lenne, ha nem a szétázott kabát beázott zsebében? Előhúzta a papírskatulyát, nagy nehezen kipiszkálta belőle az utolsó előtti szálát. – Le kéne szoknom – állapította meg tárgyilagosan. Megnézte magát ismét az üvegben. – Sárga a képem. Biztos a sok nikotintól. Vagy rossz a májam? Vagy csak rosszmaájú vagyok?

Elmosolyodott a saját, nem éppen elmés viccén. Igazított egyet ronggyá ázott kalapján, hogy igazán rongyosnak tűnjön. Gallérját hátul, a közepénél összecsípte ujjai között, úgy rántotta fel, szinte csücsökre. Újra megnézte magát. Tekintete a földön fekvő táskájára esett.

– Most mit csináljak veled?

Töprengett egy darabig. Hol jobbra, hol balra billentette a fejét, aztán, mint aki feltalálta a spanyolviaszt, felragyogott a képe. Kinyitotta az aktatáskát, kivette a szépen hajtogatott

damasztshalvétát – amit urasan szalvétának mondott – és összegyűrte, majd megrázta, és úgy tette vissza, hogy egy darabja kilógjon oldalt. – Az igazi úgy lenne, ha a cipóm kergét is csámpásra taposnám – gondolta, de ezt azért nem merte megtenni. Nem volt több cipője, az is éppen elég, hogy ennyire elázott. Jöhet a sámfa helyett a rongyokból gyúrt kitömő, hogy holnapra megszáradjon.

Holnapra? Minek? Reggel már nem kell korán kelni. Már nem olyan fontos, olyan nélkülözhetetlen ember. Már nem mondják neki, hogy „segéd úr, vigye...” Már nem segéd úr. Ma kirúgták, már csak egy senki. Aki még hivatalsegédnek se kell.

Igen, hát volt az a kis dolog azzal a kártyával, de az csak vicc volt. Ő vissza akarta adni, nem is tudott volna mit kezdeni vele, de már mindegy volt. Egy rosszul sikerült vicc elindította ezt a lavinát. Mint a dominó. Ha az elsőt meglökik, dől minden.

– Na és? Csak visszatér a sok büszkére állított dominó a maga természetes világába. A saját, természetes helyzetébe.

Morfondírozott még egy kicsit az étterem előtt. Az ablaküvegben néha megnézte önmagát, és egyre jobban tetszett az, amit látott. Aztán hirtelen felkiáltott:

– De jó, én egy igazi dominó vagyok! Visszatértem!

Cseppet sem törődve a körülötte lévők döbrent tekintetével, füttyörészve lépdelt – mit lépdelt, szökdécselt! – tovább. Amikor beugrott a dal szövegéből egyetlen szó, már hangosan énekelt.

– Dominóóóóó, dominóóóóó, dala lallamla lallala, la lallala...

Tízparancsolat ma

Ahogy körülnézek kis hazánkban, azt látom: rengeteg ember gyűlöli önmagát.

Ahogy hallgatom az embereket, egyre több álmodozót látok.

Hogy a kettőnek mi köze is van egymáshoz? Maga az ember. Azért látok egyre több álmodozót, mert egyre többször hallom: csak a Tízparancsolatot kéne betartani, és milyen szép lenne a világ!

Isten bocsássa meg nekem, de már nem tudom mind a tíz parancsolat megfogalmazását. Definíciók bemagolása soha nem volt az erősségem. Amit meg találok, az nem egészen az, mint amit tanultam. Hiába, korszerűsödik még ez is.

Azért van, amire emlékszem, és ha már korszerűsödött a hivatalos szöveg, hát én tovább korszerűsítettem az értelmezést. Egészen napjainkra. Az életünkre.

Van, hogy tiszteld anyádat és apádat. Erre anyád és apád tanít meg, már gyerekkorodban. Nem korbáccsal, nem nadrágszíjjal, netán ételmegvonással, hanem azzal, hogy példát mutat. Azt látod tőlük, amit kell: jóindulatot, szeretetet, gondoskodást, munkát. Ha felnőttél, te is ezt mutatod a gyerekednek, aki téged fog tisztelni.

Van olyan is, hogy felebarátod feleségét és jószágát meg nem kívánd. Ami a házasságot illeti, azt inkább nem boncolgatnám. Az irigységet viszont igen. Édestestvére a bosszúnak. A „dögöljön meg a szomszéd tehene is” csak vak vagdalkozás. Értelmetlen. Hiszen attól, hogy a másíknak van valamije, nekem miért lenne automatíkusán? És ha én elveszítek valamit, miért dobjon el a másí is értéket? Attól az én veszteségem még nem fáj kevésbé.

Azt is mondja a parancsolat, hogy ne lopj! Bizony, ne lopj – a szomszédától szalonnát, a barátától hitet, a főnökötől hitet, az idegentől reményt, a költőtől rímet, a feltalálótól ötletet, a néptől nemzetet. És a nemzettől hazát. Nem a földdarabot, nem azt a kis területet, hanem az érzést. Azt, ami a honvágyat okozza, ha éppen itthon nem vagy otthon.

Sokszor mondják: Ne ölj! De biztos, hogy ezt értjük is? Hiszen nem csak az öl, aki meggyilkol valakit. Lehet ölni – fizikai értelemben is – jogok elvételével, megalázások sorozatával, ellehetetlenítéssel is. Hány embert ölt meg már a nyomor, a kétségbeesés? És meg lehet ölni az emberséget, a megértést, az összetartozást, a segíteni akarást, a szeretetet.

A szeretetet. Azt is mondja a parancsolat, hogy szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.

Mint tenmagadat... Mint tenmagadat?

Ahogy körülnézek kis hazánkban, azt látom: szinte mindenki gyűlöli önmagát.

A hetvenesek is.

Jobb későn, mint az elején

Közel 60 évesen, alig néhány perccel ezelőtt rájöttem, mi szeretnék lenni. Pók a falon.

Erre azt mondta valaki, nem jó, mert akkor nem csak két lábam fájna. Persze, mert ő nem pókul gondolkodik. Mert a póknak fáj két lába, hát fáj. Hatékonyan tud még szaladgálni a másik hattal.

Egyik sarokból a másikba.

Egyik szobából a másikba.

Egyik intézményből a másikba.

Én a két fájós lábammal meg nem szaladgálhatok, csak eldöcöghetek ide-oda.

Szóval, jól jönne az a hat, de nem ezért szeretnék pók lenni a falon. Egyszerűen csak én szeretnék lenni a legokosabb, a legműveltebb, a legfrissebb, a legjártasabb, minden titkok tudója. Mindezért csak a legszebségről kellene lemondani, ami azért nem is olyan nagy áldozat. Részemről semmiképpen.

Hogy mindez hogy jön össze? Tessék csak belegondolni. A pók ott ül, hosszú, méla lesben. Igen, ezt is pókként tanultam. Meg azt is, hogy átemelhető. Szóval, ott ül, mélán lesve áldozatát, közben pedig dolgozik. Szövegeti a hálóját. Hogy ne legyen unalmas, mindig kicsit más mintát készít.

Szövegetés és várakozás közben, ahogy leseget, végignézhet egy egész mozifilmet. Meg még egyet. Meg újra ugyanazt. Aztán bekapja a legyet. Nem éppen úgy, mint a főszereplő. Igen, akkor éppen mozipók, filmművészeti szórakoztató művészetet csippent magához.

Amikor a mozi már unja, átszalad a büfébe. Na, ott aztán tanulhat viselkedésformákat! Ilyet is, olyat is. Megtapasztalja a süketek kiabálását. Akkor már inkább marad pók. Méghozzá a falon. Ott ugyanis nem lökdösik, nem öntik le, nem tapossák le a lábát. Főleg nem mind a nyolcat. Azt a heti egyetlen alkalmat meg, amikor takarítás közben még a pókháló is sorra kerül, ki lehet bírni. Úgy különösen, hogy az ember, illetve a pók már más helyen ül. Méla lesben. Mert elszaladt a falon.

Mondjuk, éppen egy koncertteremben. Esetleg az Operaházban. Vagy egy képcsarnokban. Egy kabaréban. Könyvtárról nem is beszélve. Igaz, ott meg kell osztani a jó helyet a könyvmollyal, de megoldható a kölcsönös támogatás is. A diszkó is jó, csak egy kicsit nagyon ráz, de van látnivaló. És milyen viccesen ugrálnak a lányok, amikor elszaladok mellettük! A pasik meg csak úgy kapkodnak utánam, amikor megcsiklandozom az orrukat! Természetesen pókként.

Nem, azt nem várom meg, hogy elkapjanak. Mint pókot. Szaladok a kultúra egyéb felleg-meg nem felleg-váraihoz. Úgyhogy pókként így leszek a legműveltebb lény az egész országban.

És mennyi mindent megtudhatok! Természetesen pókként. Ismerhetek minden titkot, kihallgathatok mindenkit. Hogy azt a poloska is tud? Persze. De nem egyedül! Neki kell a technikai segítség, őt telepíteni kell, meg kitalálni, hogy hova is dugják. Én magamnak gyűjtöm az adatokat, nem egy válogatós embercsoportnak. Igen, lehet engem irigyelni, mert mindent tudok. És hallgatok. Mondjuk, zsarupókként. Ott vannak az eldugott hálósobák. Nem a hét-köznapiak, hanem a különleges celebhálók. Néha még az is kiderül, hogy az ember is pók, mert megeszik egymást. Utána. Közben?

Aztán bejuthatok a parlamentbe is, még választásokkal se kell gyötrődnöm. Nem kell lehetetlen ígérnem, nem kell hülyének nézni az embereket. A pókok ugyanis némák, minden titkok őrzői. Csak egy kicsit csípősek. Meg a hálóikat szövögetik. És szaladgálnak. Jobbról balra, meg balról jobbra. Átteszik székhelyüket a szűnyogos területől a legyesre. A jó, kövér legyesre.

Na, ezekért szeretnék én pók lenni a falon.

Így, hatvan felé. Mint azok, aki ötven felé járnak. A hetvenegyese.

Tél előtt

Éjszakánként már hideg van. Aki teheti, befűt a hűvös szeptemberi napokban. Aki teheti. Azokra az emberekre gondolok, akiknek ez a szép ősz is korán érkezett. Sokan összekuporgatott kis pénzecskéjükön annyi tüzelőt vásároltak, ami csak arra elég, hogy télen, a nagy hidegben kitarson.

Hideg van. Mégis akad ezek között az emberek között olyan, aki kockáztat: befűt, azt remélve, hogy majd a tavasz is korábban érkezik. És van, aki nem ilyen optimista, inkább más lehetőség után néz.

Hirtelen mintha megsaporodtak volna a betegek. Az orvosi rendelők várószobáiban egyre többen ülnek. Valóban orvosra várnak? Vagy csak jó egy kicsit átmelegedni? Félek, az utóbbival járok az igazág közelében.

A pályaudvarok fűtött várótermeiben is főleg melegedni vágyókkal találkozom. A találékonyabbak újságot olvasnak. Legalábbis látszólag. Mert közelebbről már látom, hogy az egy múlt heti napilap. Olvasója már minden sorát ismerheti, akár fel is mondhatná az írásokat, apróhirdetésekkkel együtt. Ha hetenként vesz egy újságot, hozzáteszi azt a papírt, amibe élelmiszert csomagoltak a boltban, havonta egyszer langyos lehet a kályhája.

A szemérmesebbek nem szánják magukat ilyen „hazugságra”. Csak lesütött szemmel várnak. Várják a tavaszt. Már most, szeptemberben.

Éjszakánként már hideg van. És egyre hidegebb lesz. Nemcsak az idő. Akik áznak, s várótermekben melegednek, úgy érzik: az emberi lélek jegesedik. Várnak egy emberibb tavaszra.

Mielőtt teljesen megfagynak a hetvennégyesek.

Tehetségkutatás – önkritika nélkül

Nézem a tévét, és látom: nagy a takarékoskodás. Szinte minden csatornán folyik a tehetségkutatás. Semmi diszkrimináció, korhatár nélkül bárki jelentkezhetsz, aki úgy érzi, az adott műfajban tehetséges.

Én csak ámulok és bámulok! Lassacskán eljutunk odáig, hogy kis hazánkban mintegy tíz-millió tehetséges énekes van. Legalábbis már szinte mindenki jelentkezik egy ilyen műsorba.

És már minden műsor leredukálódott a popénekes sztár-önjelöltekre. Hol van már a régi Ki Mit Tud? A kategóriák, a sok műfaj! Egyáltalán: hol vannak a műfajok? Hol a versmondás, a klasszikus hangszeres zene, a humor?

Egy kis változatosságot a Nóta TV hozott: ott, a nevükhöz illően, nótaénekeseket keresnek. Belenéztem, belehallgattam. Azt tapasztaltam, amit már a többi ilyen műsorban sorban: akadnak szép számmal, akik minden önkritika nélkül állnak ki a színpadra. Egyszer ki is csúszott a számon, hogy így még én is tudok énekelni! (Békeszeretőként kizárólag a porszívó zúgásának fedezékében.)

Miért, miért? Nem is tudom. Pedig nekem azt mondták... Ráadásul olyan, aki igazán értett hozzá. Mikor is? Úgy 25 éve.

Akkor ismertem meg dr. Tassnádý Lászlót. Aki a nótaéneklés környékén él, az hallott a zongoraművész-nótaszerző-korrepetítorról. Néhányszor jártam nála, egy riportot készítettem vele – amit természetesen eltűnt a Pest megyei Hírlap egy akkori szerkesztője fiókjában – és így egy kicsit közelebb kerültem hozzá. Általában én kérdeztem őt, de egyszer visszakérdézett:

– Nem akar énekelni? Tanítanám.

Akarni éppen akartam, akkoriban még egy kicsit jobban is, mint manapság, de a színpad egyáltalán nem nekem való hely. Szívesebben vagyok a másik oldalon. Megköszöntem, hogy ugyan már, meg mégis csak, az anyagiakról nem is beszélve, de azért nem ejtettük a témát. Még.

Laci bácsi próbált meggyőzni. Még udvarolt is egy kicsit, hogy az anyagiakat felejtsem el, van neki éppen elég jól fizető tanítványa, színpadra meg legfeljebb eleinte nem állok, neki külön élvezet volna egy ilyen jó altot iskolázní...

Hízogő volt, hízott is a májam rendesen. Már majdnem belementem, amikor szóba került a kotta. Beszéltünk már arról, hogy énekeltem én az általános iskolai kórusban, meg akkoriban hegedűlni is tanultam, hát természetesen vette, hogy ismerem az abc-t kottailag is. Akkor okoztam neki csalódást, de hatalmasat. Én ugyanis kottában diszlexiás, még inkább diszgráfias vagyok. Ezt az egyet tökéletesen csinálom a mai napig is.

Itt feneklett meg későbbi nótaénekesi karrierem. Ha valaki nem ismeri a betűket, ugyan hogy akarna regényt írni? Igaza is volt: hang ide, hallás oda, alapok nélkül nem megy. A hang meg úgy magában megint semmi. Csak alapanyag, mint háznál a téglá. Kell hozzá még egy kis malter, vízből, cementből, meg homokból, és bizony kell jó sok beton alapnak. A cserepek már csak a legvégén kerülnek fel, amikor az ember lánya megtanul zenekarral, de legalábbis zenei kísérettel együtt énekelni.

Furcsa, de azóta figyelem, hogy is énekelek, már, amikor nem szükséges a porszívóval elnyomni tehetségem mértékét. Nem rossz. Még mindig. Néha még a hangokat is eltalálom, csak ahhoz meg elég hangosan kell kiadni magamból a szuszt is. Az meg egyre kevesebb. Az a régi altom meg csak erősödött. Izmosodott. Na, jó, vastagodott.

De valahogy nem mernék elindulni zsenikutatáson. Mostanáig dicsekedtem, hogy igen, nekem milyen jó, meg szép, meg remek, de ha egyszer mikrofont nyomnának a kezembe, a rosszat is felnagyítanám. Egész egyszerűen pocsek lennék. Ennyi önkritikám azért van.

Nekem van.

De van, akinek nincs. Nem az a baj vele, hogy hetvenhatos.

Tényleg nehéz nyelv a magyar

Káka tövén költ a ruca... Hogy ezt hányszor elmondtuk! Nem is volt addig semmi gond, amíg egyszer meg nem szólalt egy kisgyerek:

– Költeni a költők szoktak verseket!

Igaza van. Ráadásul a fióka kikel a tojásból. Tehát akkor rossz az egész, mert káka tövén kelt a ruca.

Most magammal vitatkoztam. Lehet, hogy kikel, de nem kelt a madár. Kelteni engem szoktak, reggelenként. Hiszen olyan jól tudok aludni! Van már 8 óra is, amikor kikelek az ágyból.

Kikelek? Nem! Tiltakozom! Nem vagyok búzaszem, hogy kikeljek. Sem pogácsatészta, hogy a tálból kikeljek. Én felkelni szoktam.

De egyáltalán nem vagyok egy felkelő típus. Nem azért, mert szeretek aludni. De nincs bennem semmi forradalmár hajlam. Felkelésekben eddig sem vettem részt – részben az aktuális forradalomtalan évek miatt – de később sem leszek olyan nagy hős. Nem veszek részt semmi felkelésben.

De ha már ilyen nyíltan bevallottam, hogy nem fogok részt venni semmiféle felkelésben, azt megígérem, hogy rendesebb leszek a reggeli felkeléskor. És ha idejében felkelek, még azt is megcsodálhatom, hogy milyen szépen kel a nap, a napsütésben hogy fejlődnek a kikelt magok. Ha éppen kedvem lesz, hát sütök egy pogácsát: a nagy tálban megkelesztem a tésztát. Addig, amíg az megkel, én szépen elmegyek bevásárolni. Ilyenkor aztán sokkal többet költök, mint kellene, de mit tegyek, ha ilyen vagyok. Kiköltekezve hazafelé menet egy kicsit gyönyörködöm a kelő napban. A konyhaablakon kinézve pedig lesem a rigófészket, ahol a pár olyan szépen költi a csibéit. Vajon kikeltek már?

A pogácsatészta szépen megkelt, a sütőben szépen pirulnak az apró falatkák. Én meg, mielőtt teljesen beleköltözök a keltetőgépbe, kézbe veszek egy könyvet. Találomra éppen Karinthy húztam elő. Az ő költeményeit olvastam, de nem nagyon figyeltem rá. Egyfolytában az járt az eszemben, hogy ezeket a költeményeket vajon akkor írta, amikor reggel felkelt? És ő akkor mennyit költött? A boltban. Vagy verset? Vagy struccfiókát? És a bukta mindig megkelt? És a forradalom is felkelt? És...

Kacska kacs-ka

...és csak nyúzzuk tovább szegény magyar nyelvet.

Nem tudom, ki hogy van vele, de nekem égnek áll a hajam az állandó becézgetésektől. A kicsike kecskécske kecsceskéje, a kurtácska farkacskája csikizgesse meg az ilyenecske tor-kocskáját! Aki azt hiszi, minden kecske kecs-ke, meg minden ká-cska kacska. Vagy fordítva.

Bár az is elképzelhető, hogy nem becézgetés, hanem kicsinyítés akar lenni. Mondjuk, hogy bulikácskán táncikálva társikával, csapatkában, vagyis néhányan összejöttek lötyögni. Söröcskével, borocskával, tejecskével, szörpikével, pálinkával. (Nem kicsi pálinkával.)

Igen, valahogy így tudom elképzelni. Lapidarban hamarkán lemerül az aksika, úgyhogy néha pihikél a klavim. Már azért is, mert a markocskámban nem tartogatok, csak pénzecskét, ami még kicsikét sem vagyunk. Vagyon viszont dokika, aki kezelget, de csak óvatosan, a beteg nehogy meggyógyuljon. Elég, ha csak gyógyulgat, addig is fizetget egy kis vizitecske-díjacskát. Zsebecskébe.

Bocsika, mennem kell, jön a vacsika. Meg a facsiga. A kolbika karika hagymácskával. Nem az orosz mesécskével. És nem oroszával, Oroszka ugyanis egy falucska.

De most tényleg és komolyan! Ha a nadrág naci, a ruha általában ruci (a kacsatoll meg ruca-ruci), a muskátli musci, a paracsicsom pari, a karalábé karcsi, akkor a palánta palcsi, netán pali? A marharépa meg marcsi? Ha a paprika már eleve -ka, akkor az meg piroska?

Akicske erre olyan nagyocskán rászokogatott, alig nyolcvanaska.

A zeller, meg a körtebefőtt

Néha baj van az önértékeléssel. Van, aki többre, van, aki kevesebbre tartja önmagát, mint amennyi a valós értéke. A firkász zseninek, az író csak írogatónak, celeb világsztárnak, művész amatőrnek. Néha nem tudjuk, melyik polcra is kell kerülnünk.

Úgy vagyunk az étellel, mint gazdasszony a kamrával: mindennek megvan a maga helye. A körtebefőttnek a polcon, elég magasan, hogy szem előtt legyen, hogy kínálja magát. Meg is kap ehhez mindent, amit kell: édes, tiszta lében a szép, egészséges körte negyedek sorakoznak, a ragyogó üvegen mutatós címke körte képével és a dátummal kiabálnak kíváncsan. Ha esetleg mindez nem lenne elég, ott a csavaros tetőn a kék, meg piros kockás, csipkés szélű díszpapír.

A legfőbb polcra olyanok kerülnek, amiket látni nem is kell, mégis megtaláljuk. Ott az ecet, az olaj, a tartalék üvegek, az öreg mérleg, a szita, meg a birsalma, aminek az illata belengi a környéket.

A polcokon sorakoznak a szörpök, a paradicsomlé, éppen a befőttek mellett. (Kamrája változtatja: ha keskeny, hosszú, akkor szó szerint mellette, ha pedig kockaforma, akkor szemben az ajtóval, oldalt meg a befőttek, a lekvárok díszelnek.)

Egy polccal lejjebb a tojás, a tartós cuccok, konzervek, apró fűszerek, sütőpor, szóda, bika-bóna, egyéb alapanyagok. Alattuk a liszt, cukor, só tartálékok, a darálók, pogácsaszagatók.

Legalul, a földön egyik végből a tisztítószerek, másik végből csak úgy, bedobva a krumpli, a zöldség, a zeller – néha csak fél gumó, egy kis levéllel.

Úgy bedobva, mint egy kis sáros, értéktelen, mellőzhető vacak. Amolyan „nem érdekes, nem számít” darab. Szegény zeller, odaadva a fél életét egy gulyásleves kedvéért, csak bánkodik a kamra legeldugottabb sarkában. Szégyenében magára fonnyasztja a leveleit, kisírja minden illatát. Lassan elsorvad, belehal a mellőzésbe, abba, hogy értéktelennek tartják. Pedig néha neki is lenne helye a polcon. Akkor is, ha nem olyan szép, mint a körtebefőtt, akkor is, ha nincs olyan hatása, mint a sütőpor, akkor is, ha nem olyan tartós, mint a halkonzerv, akkor is, ha nem olyan fontos, mint a liszt, vagy a só.

A zeller csak igazivá ízesíti a gulyást, megvadítja a húslevest, és van, aki a paradicsomos ételt el se tudja képzelni zeller nélkül. Mégis, csak bedobják egy sarokba, ott is felejtik, hagyják elsorvadni a bánattól, miközben a vaníliás cukor díszhelyen billegteti magát. Mert azt hiszi, hogy ő sokkal többet ér, pedig bizony, ugyanannyit.

A zeller nem vágyik a szép körtebefőtt helyére, csak egy polcra. Egy dobozban, vagy zacskóban, vagy bármiben, ahol megbecsülve érezheti magát.

Csak egy kicsit megbecsülve.

Csak egy kicsit – emberszámba véve.

Igazi

Néhány város újabb színfoltja egy kisteherautó, ahol egy rozsdamentes hűtőtartályból frissen fejt tejet mérnek. Talán éppen a mindig összejövő vevők láttán érkeznek egyre többen. Egy anyuka állt meg a kocs mellett, óvodás gyerekek kezét fogva.

– Ez a tehéntej? – kérdezte a fiatalembertől.

– Igen, ez.

– Igazi tehénből?

– Igaziból – érkezett a válasz a megdöbbenő kérdésre.

Mivel egyre többen csak a „tejgyári” zacskós, esetleg dobozos tejet ismerik, esetleg a tubusos, plébocinak is nevezett sűrített tejet, lenne egy javaslatom. A rozsdamentes hűtőtartályokat tehén alakúra kellene készíteni, esetleg nagy, barna foltokkal, a csapokat leginkább a tőgy helyén lenne célszerű kialakítani. Akkor mindenki láthatná az „igazi” vastehenet, vásárláskor még működés közben is.

Fejéskor meg azt mondaná, hogy „múúúúú”!

De nem szól az acél egyetlen müt sem. Legfeljebb örül, minden vasszívének legnagyobb boldogsága hallatán, akkor, amikor egy másik anyuka kerül sorra.

– Van flakonja is, látom. Hány literes?

– Kettő. De ha kéri, kevesebbet is tudok belemérni.

– Nem kell, elviszem a két litert. Ezt meg lehet altatni?

– Természetesen.

– Mert a gyerekek ezzel nyúznak. Hogy aludttejet akarnak, mert a barátaik már ettek, és nagyon ízlett, az én gyerekeim meg még nem ettek.

– Pedig milyen finom is az – szólt közbe az idősebb törzsvásárló.

– Vettem én már nekik mindenféle joghurtot, meg kefir, de az nem olyan, azt mondják.

– Nem bizony! Ráadásul sokkal drágább is.

– Én még soha nem csináltam aludttejet.

– Nem köll azt csinálni – szólalt meg a legidősebb asszony. – Csak kiteszi egy csuporban az ablakba, letakarja valamivel, hogy ne porosodjon, meg nyáron azért szállnak a legyek, meg a szúnyogok is, aztán megalszik az magától. Újhagymával a legfinomabb.

A fiatalasszony arcán némi értetlenség jelent meg. Nem magyaráztak a többiek semmit, csak diszkréten mosolyogva mondták:

– Jó az a kedvenc bögréjükben is.

– De előtte, gondolom, fel kell forralni.

– Csak azt ne! Abban a pillanatban nem lehet altatni. Majdnem olyan lesz, mint a zacskós meg a dobozos tej, csak ez nem lesz keserű.

– Forralatlanul adni a gyerekeknek?

– Nyugodjon meg, ezt adhatja bátran.

– Köszönöm a segítséget. Akkor kitölteni a bögrébe, kitenni az ablakba, megvárni, amíg megalszik, és újhagymával megenni. Így tetszettek mondani. Remélem, sikerül.

Kicsit félve az újtól, sikerben reménykedve ment haza a nyolcvankettes.

Ma és itt

Amikor megláttam a fotót, magam se hittem el, mit is látok. A fotós neve és a megjelenés helye mégis biztosíték volt arra, hogy legfeljebb 3-4 napos kép lehet.

Igen, lovas ekével dolgozik valaki a földjén. Nem szánt, ilyenkor nem szokás, inkább ekekapával műveli a kukoricást. Most, 2013. nyarán. Forráságban.

Nem, nem Afrikában, nem valamelyik elszegényedett, világvégi országban. Itt, Európa kellős közepén. Egészen pontosan: Magyarországon. A szupertraktorok, számítógép-vezérelt gépek, szociális intézkedések és erre kifejlesztett intézmények, gazdakörök és gazdaszövetségek világában. A vadonatúj, szintén csak néhány napos földtörvény elfogadása után. Ami állítólag a kisgazdaságokat, a kisgazdákat támogatja.

Nem, nem a parasztságot. Ilyet nem mondunk, azt meg aztán végképp nem, hogy a parasztokat támogatja egy törvény. Nehogy megsértsünk valakit is, erről egyszerűen szó sem lehet. Csak a gazdákat segítheti az állam.

A paraszt meg álljon az eke szarvához, az egyetlen lovát fogja be – meg a száját is – és dolgozzon. Kedvére, persze, és jókedvében. Végre kiszállhatott az Audijából, és a napi sportadagja is megvan. Igen, kérem, tessék örülni! Energiatakarékos módszer, ami még a levegőt se szennyezi. Megérdemel egy karéj zsíroskenyeret. Hagymával.

Lehet, hogy én látom nagyon görbén a helyzetet, de lehet, hogy mégsem. Ha valaki a törvényhozásból úgy gondolja, hogy ez csupán hobbi, meg takarékoság, és örüljön az a paraszt, hogy így élhet, hát tessék vele helyet cserélni.

A nyolcvannégyessel.

A pitypangját!

Olvastam egy cikket az ifjúság (egy részének) műveltségéről. A címe mindent elárul: „Akik szerint Deák Ferenc Deák Bill Gyula dédapja”. Mire az összeállítás végére értem, kínomban már csak nevetni tudtam.

A tanulás, a tájékozottság, az ismeretek elsajátítása, illetve bővítése minden embernek csak a javát szolgálhatja. Ezeknek hiánya viszont nem csak a személyt, hanem a közösséget, mi több a társadalom fejlődését gátolja.

Félelmetes azt látni, ami ma Magyarországon zajlik. A szellemi tespedés, az olvasottsági és kulturális deficit mind nagyobb méreteket ölt.

Hogy mekkorát? Álljon itt néhány példa, korosztálytól függetlenül.

Vannak, akik pénzt gyűjtenek „Isaura” felszabadítására, mások a „peresztrojkárról” azt hiszik, hogy vendéglő az Andrássy úton. Vannak, akik V. Hugo-t ötödik Hugóként említik, mások szerint az első magyar úrhajós Farkas Flórián volt. Vannak, akik szerint Engels írta Marx Tőkéjét, mások Bajcsy Zsilinszky Endrét, mint '48-as szabadsághőst említik, vagy Teller Edére, mint a C-vitamin felfedezőjére gondolnak, és akik Szentgyörgyi Albert nevét világhírű és Nobel-díjas magyar atomtudósként áldják. Vannak, akik szerint az „Auróra” ágyúlövése indította el az első világháborút 1917. november 7-én, akiknek Kiss Ernőről nem 1948, hanem egy „hugyos rendőr” jut először eszébe. Vannak, akik szerint Mátyás volt Magyarország első királya, vagy akik szerint Jézus 32-ben született, mások szerint a karácsony nemzeti ünnep. Vannak, akik szerint II. Rákóczi Ferenc a Rodos tóba fulladt, mások szerint Rigómező a Déli-pályaúdvár és a Budai vár között van, vagy akik szerint a '89-es rendszerváltás '91-ben kezdődött. Van, aki szerint március 15-én az '56-os forradalmat ünnepeljük, mások szerint október 6-án végezték ki Nagy Imrét.

Nehogy véletlenül azt higgyem, hogy mégiscsak vicc, baráttól kaptam néhány érdekes adalékot. A barát civilben régész, a történelmi kérdésekre kapott válaszoktól, azt hiszem, egy kicsit meghalt.

Gimnazisták tárlatvezetése.

- Kik ellen harcoltunk az 1848/49-es szabadságharcban?
- A szovjetek ellen.
- Nem. Az oroszok ellen. Akiket az osztrák császár hívott segítségül. És mi lett a harc vége, ki győzött?
- Az oroszok.
- Nagyon jó! Tudsz erről valamit mondani?
- A magyarok kétfrontos háborúba keveredtek, amikor az USA belépett Pearl Harbor bombázása után!

Trianonnal kapcsolatos vezetés.

- Moson megye 1/3-át elcsatolták, de a békekötés más magyarországi területeket is érintett. Tudnátok ilyeneket mondani?
- Igen. Pl. Erdély.
- Jó. Mondjátok erdélyi magyar városokat!
- Pozsony, Sopron.

Mindezt a megye közepén, gimnazisták.

- És azt tudjátok, hol van Trianon?
- Ja, persze, az van Erdélyben!

Hogy a történelem nem olyan egyértelmű, mint a matek? Igaz. Innen nézve dicsőség, onnan csúfos vereség ugyanaz az esemény. Vagy éppen fordítva. De a földrajz talán már nem ennyire szubjektív, mégis hasonló szintű ismeretekről tettek tanúbizonyságot a középiskolások.

Nem kellett sokat törni a fejemet, hogy találjak még hasonlókat.

Nem gyerekektől, hanem felnőttektől. Önmagukat művelt, olvasott embernek tartó felnőttektől. Én, a magamat nem túl okosnak, nem magasságosan műveltnek tartó hétköznapi kisegér is ájultoztam a saját tapasztalatomtól.

Tegnap addig hallottam (nem mai csirkétől), hogy az I. világháború hőse Petőfi, és még Széchenynek is volt hozzá valami köze. És ez sem vicc.

Tavaly egy szabadtéri rendezvényen, konkrétan a Lecsófesztiválon ültek ketten egy padon. Két korosodó hölgy. Az egyik „valaki”, a másik „csak egy asszony”, nevezzük is így őket: Valaki és Csak.

Mindkettőnél egy reklámszatyorban egy könyv. A beszélgetést Csak kezdte, hogy örül a könyvének, az antikváriumban végre hozzájutott. Valaki is megmutatta, az övé milyen vastag kötet. Ő is ott vette, abban a kis, áporodott levegőjű lyukban. Valami madár, vagy mi. (Bagoly névre hallgat az üzlet.) Ő bizony nem vesz akármit!

– Nézze csak meg, milyen szép könyv! A Dumásé. És maga mit vett? Látom, kicsi könyv.

– Rákosi Viktor könyvét kerestem már egy ideje, csak itt kaptam meg – lelkesedett Csak.

– A kopasz rokona? Soha kézbe se venném – háborgott Valaki, és mint akit darázs csípett meg, felpattant.

Azt hiszem, a Dumas se lenne olyan nagy dumás mostanság, különösen V. (azaz ötödik) Hugó uralkodása idején.

Magocska, és minden tudósok, nagyobb szükség van rátok, mint eddig hittem volna. Mert ugyan hallottam már az esetekről, de így, egybeszedve rémisztő igazán. Szórnotok kell a tudást, mindig és mindenhol, hogy legalább néhány szem kicsírázhasson. Kalászt már csak elvértve várok, de tudom, hogy lesz!

Csak bírjátok gyomorral, türelemmel és erővel!

Pedig ti is csak a nyolcvanhármasok vagytok.

Ingek háborúja

Hanyas vagy? Nyolcvankilences?

Te tüntetél valamikor diákként a jogaidért.

Te tüntetsz most tanárként a diákok jogaiért.

Minden háború valamilyen ostobaság, valamilyen meggondolatlan szöveg miatt robban ki. Nem amiatt háborúznak, de az az utolsó, a gyújtó szikra. Így van ez akkor is, ha nem lőnek, ha nincsenek valós fegyverek, csak annál erősebb eszközök: az egyik oldalon a hatalom ereje, a másik oldalon a cél és a szó.

Minden egyes háborút katonák vívnak meg. A tábornokok legfeljebb vezetnek, ha egyáltalán jó katonák ők is, de harcba a közlegények mennek. Egytől egyig egyenruhában. Most éppen kockás ingben a forradalmárok.

Nem vagyok egy protokoll szakértő, engem csak az egyszerű kisember szüleim neveltek, némi pedagógusi segítséggel, de úgy emlékszem, más ruhát hordtunk hétköznapi, és egészen mást ünnepeken. Az ünnepnek mindig volt valamilyen valós oka, nem csak tudtuk, éreztük is. Azt is tudtuk, hogy ha iskolai ünnepekről beszéltek, de nem éreztük igazán annak, ugyanúgy ünneplőbe öltöztünk.

Vendéget is ünnepibb ruhában fogadtunk, mint amiben iskolába jártunk, és ha mi látogattunk meg valakit, az öltözködésünkkel is megadtuk a tiszteletet.

Később, már felnőttként, ez természetes volt, éppúgy hozzánk tartozott az öltözködéskultúra, mint az, hogy köszönünk, hogy nem nézünk le másokat, hogy van kezünk és lábunk. Egészen más ruhát vettünk fel otthon takarításhoz, mint egy békés olvasáshoz, vagy tévézéshez, mást vettünk fel kiránduláshoz, ha munkába mentünk, vagy éppen színházba készültünk. Valahogy feltűnő volt, ha a bolti eladó sötét fehér ingben, sötét öltönyben, elegáns nyakkendőben állt a pult mögött, még akkor is, ha feldobott rá egy fehér köpenyt. Ugyanígy kinéztük magunk közül azt, aki kockás ingben, kopott farmerban jelent meg az Operában, a Bánk bán előadásán.

A világ állandóan változik, lazultak az öltözködési szabályok is. Egyre kevesebb szmokingot látni, és egyre több helyen jelennek meg farmerban. A kockás ing is kinőtte magát munkás öltözekből hétköznapi, utcai viseletté. Annyira, hogy divatcégek, menő márkák is kockáznak rendesen. A fehér ing pedig kiszorulóban. Túlságosan egyenkinézetű, sokkal elegánsabb tud lenni egy jól válogatott, tiszta, frissen vasalt, színes, esetleg magában kockás ing. Arról nem is beszélve, hogy az a fehér ing is lehet beszürkült, elsárgult gallérú, a vasalt nadrág is lehet zsírfoltos.

Szóval, valaki tett egy meggondolatlan kijelentést a kockás ingben grasszáló pedagógusokról, akik nem lehetnek erkölcsösek, nem lehetnek műveltek, nem lehetnek intelligensek, ha így öltöznek.

Ez a kijelentés felért egy hadüzenettel, amit a tanárok közül néhányan annyira sértőnek találtak, hogy nem féltve az életüket, kockás ingben – tiszta, vasalt, rendezett, megválogatott kockás ingben – készült fotóval fel is vették a harcot.

A kockásingesek csapata egyetlen nap alatt komoly hadsereggé fejlődött, pedig senki nem mondta senkinek, hogy jó lenne csatlakozni. Ezt csak ötletként vetették fel, így lett önszerveződő, önkéntes katonákból álló hatalmas sereg. Kockás inget adott kölcsön a szomszéd, a nagybácsi, a nagypapa, kockás inget tettek a ruhaboltok a kirakatba, kockás inget viseltek a szülők, a barátok, a szomszédok. Ha már végképp elfogytak az elfogadható áron kapható kockás ingek a boltokból és a szomszédok, rokonok szekrényeiből, megtette a kockás füzet, a kockás sál, a kockás szoknya, a kockás táska – vagy éppen a kockás szalag.

Persze nem adta fel ilyen könnyen a kockás elleni kis csoport sem. Ők is megmutatták, mit tudnak. Így lett fehéringes naszád néhány diák behívásából. Nálam ezzel robbant a bomba.

Merthogy volt egy parlamenti ünnepség, amolyan kitüntetésféle, ahol a megjelenés előírásosan ünnepi öltözk. Meg amúgy is, az Országházba lépés már eleve arra ösztönzi az intelligens, kicsit is művelt embert, hogy kicsikét ünnepiben öltözzön, mint máskor, különösen, ha az ő tiszteletére szervezték a programot, ha őt tüntetik ki valamiért. Ott és ilyenkor fehér ingben, nyakkendővel, vasalt nadrágban jelenik meg az ünnepelt. (Aki aztán kap egy elvtársi ötöst. Fiatalabbaknak mondom: ez annyit jelent, hogy „vedd megtiszteltetésnek, hogy egyáltalán kezdet fogok veled.”)

Szegény gyerekek! Ők lettek a frontvonal, rajtuk keresztül lövöldöznek egymásra a kockásingesek meg a fehéringesek. Rajtuk csattan az ostor, mert megint elhangzott egy meggondolatlan mondat: a rendes gyerekek, akik elérnek valamit, rendesen öltöznek, fehér inget és vasalt nadrágot viselnek.

Mondom, meggondolatlan mondat. Csak az lehetett. Ha nem, akkor nagyon nagy a baj. Akkor ugyanis a kimondója bunkónak tartja szinte az összes fiataalt, szinte az összes pedagógust, szinte az összes felnőtt férfit, de még a saját főnökeit is. Vagy hülyének, totál Alzheimeresnek az egész országot.

Én a magam lehetőségei szerint csatlakozom a kockásingesekhez, és ha már igazi egyenruhát (kockás inget) nem is tudok felvenni, egy zsebkendőt kötök a táskámra. Egy tiszta, frissen vasalt, kockás zsebkendőt.

Mint a régi negyvennyolcasok, akik egy karszalaggal, egy kokárdával, egyáltalán, egy szalaggal jelezték hovatartozásukat.

Hanyas is vagy? Nyolcvankilences?

Te tüntetél valamikor diákként a jogaidért.

Te tüntetsz most tanárként a diákok jogaiért.

Gyurika

Gyurika a barátom. Igaz, a nagy távolság miatt ritkán találkozunk, de szinte mindent tudok róla. Most éppen megtanított arra, hogy mindenki megsértődik, ha a korát emlegetik.

Mert megsértődik a nyolcvanon még éppen innen lévő, ha a vonaton nem kéri az igazolványát annak ellenőrzésére, hogy betöltötte-e az ingyen utazás korhatárát, csak ránézésre elhiszik. Hallatlan, ha egy hatvan éves nőnek az udvariatlan fiatalok nem adják át a helyet a buszon, de az már egyenesen tűrhetetlen, ha valaki mégis megteszi ezt. Felháborító, ha jóval túl a harmincon nem mondják azt valakinek, hogy ő még nagyon fiatal, csak most kezdi az életét. De mindennek a teteje, ha Gyurikát sértik meg a kora miatt.

Mivel Gyurika a barátom, igazán kedves emléket őrzök arról az időről, amikor együtt nyaraltunk, és bár szabadságon volt ő is, néha elő kellett venni a számtant. A négyes szorzótábla gyakorlása közben azért jutott idő játéokra is, hol együtt, máskor Gyurika egyedül.

Nekem úgy tűnik, mintha csak tegnap lett volna, de barátom az esetet, mint történelmi múltat emlegeti. Sok mindent már el is felejtetett. Persze csak ő.

Azóta Gyurika megnőtt, megkomolyodott. Hiába, tíz éves korára már komoly férfinak érezhette magát. Ebben a korban már túl kellett esni az első, mindent elsöprő szerelmen is, úgyhogy joggal érezheti magát felnőttnek. Csakhogy vannak még elvetemült emberek, akik azt hiszik róla, hogy még mindig gyerek. Hát nem elég nekik, hogy milyen magas? Már majdnem akkora, mint egyik-másik alacsonyabb termetű felnőtt rokona, és ha nagyon akarná, már az apja cipőjét is hordhatná. Legfeljebb néha kilép belőle, de az mással is előfordul.

Azok az elvetemült felnőttek, akik még mindig gyereknek nézik Gyurikát, még bájologva meg merik jegyezni, hogy mennyire megnőtt, mióta nem találkoztak. Ilyenkor Gyurika vérgisértve néz az őt megbántóra, és mint azt az „öregektől” tanulta, görcsösen igyekszik lezser testtartással „engedélyezni” a neki is megfelelő megszólítást:

– Ezentúl szólíts nyugodtan Györgynek!

A szegény felnőtt ilyenkor szégyenében a föld alá süllyedne, hiszen újabb leckét kapott az élettől: egy ilyen komoly, tíz egész éves fiatalúr már ragaszkodik emberi és személyiségi jogaihoz, és már kikéri magának, ha gyereknek nézik. Megtanította ezt nekem barátom, Gyurika. A kilencvenötös.

Péterke

Egy nagyon szomorú történet, amiben csupa vidám, boldog ember szerepel, akik közösen örülnek. Valahol, ahol a farkasok közt Emberek is élnek.

Péterke 15 éves, 6. osztályba jár egy speciális iskolába. Péterke osztálya még itt is különlegesnek számít: olvasni, írni nem tudnak, memóriájuk a semmivel majdnem egyenlő, nem mindenki szobatiszta. A speciális iskola speciális osztálynak létszáma: 5 tanuló. Speciális tanító néni is kell melléjük.

A tanító néni úgy gondolta, ezeket a különleges gyerekeket sem szabad megfosztani a kultúrától, a műélvezettől, a múzeum ismeretétől, így megszervezett egy múzeumlátogatást. Szólt előre: tárlatvezetést köszöni szépen, de nem kér, a gyerekek nem érik, barkácsolni nem tudnak, papírláncza-készítésre ne készüljenek. Csak mutassák meg, mit is jelent a szó: múzeum. A gyerekek jók lesznek, nagyon jók, nem kell tartani tőlük.

Valóban jók voltak. Nem mászkáltak mindenfelé, figyeltek, érteni akarták már azt a szót is, hogy „múlt”. Kérdeztek lelkesedtek. Leginkább Péterke volt nyitott, őt minden érdekelte, ő mindenre rácsodálkozott, neki minden tetszett.

Az osztály a lelkesedésért, az akaratért, Péterke külön a tudásvágyáért, a figyelméért megérdemelt volna egy hatalmas, csillagos ötöst, csakhogy ebben a 6. osztályban nincs osztályzat. Nem értenék, ki miért éppen olyan, nem értenék, mi az, hogy értékelés.

A felnőttek, a múzeum dolgozói valamit szerettek volna adni, elvégre megérdemelné Péterke egy különdíjat, ezért apró dolgokat adtak össze. Ki képeslapokat vett, ki régi prospektusokat szedett össze. Volt, aki egy érdekes bögrét vitt, más csokigolyót tett a kis táskába. Még gyerekek is beszálltak: egy zacskó gumicukrot, egy tábla csokit adtak a különdíjba. Mindezt egy különleges kis táskába rakták, és telefonáltak a tanító néninek, hogy ha ötöst nem is kapott, különdíjban részesül az iskola legaktívabb múzeumlátogatója.

A tanító néni nem egyedül érkezett, vitte magával a kitüntettet is. Éppen akkor állítottak be, amikor egy másik, kevésbé speciális, esőember-osztálynak tartottak előadást.

– Képzeljétek – szólt a muzeológus az esőemberekhez – különleges vendégünk van, Péterke. Ő azért különleges, mert pár nappal ezelőtt kiemelkedően teljesített egy foglalkozáson, így ő kapja a múzeum ajándécsomagját. Ti meg olyan szerencsések vagytok, hogy részt vehettek az átadáson és megtapsolhatjátok.

Péterke vastapsot kapott. Olyat, amilyet még soha senki: igazit. Hogy zengett az egész épület, vitte sikerének hírét a világba. Többen odamentek hozzá, a legnagyobb, őszinte tisztelettel kezét fogni, elismerni külön is a teljesítményt.

Fotó is kellene ide, nagyon is, de nincs. Párás lett a lencséje.

Ilyenkor kap más értelmet egy szám szövege. Ezt a történetet megismerve, most a lelkemben is süt a nap. Hogy egy kis felhő? Nehogy szomorú légy, lehetne százszor is rosszabb!

Nézd meg a kilencvenkilencest.

Beszélgethették

A telefon most is, mint mindig, a legrosszabbkor szólalt meg. De minden haragom elszállt egy pillanat alatt, amikor meghallottam a cérnavékony hangot.

– Csókolom, ne tessék haragudni. Én kisfiú vagyok, és csak beszélgetni szeretnék. Nincs itthon az anyukám, és nagyon unatkozom. De ne tessék haragudni...

Magamban azt gondoltam: hát lehet egyáltalán haragudni ilyenkor? Persze, hogy nem, és elkezdünk beszélgetni. Sok mindent megtudhattam ismeretlen kis barátomról. Legelőször a nevét, majd azt, hogy most volt második.

Ha már iskoláról beszéltünk, meg kellett kérdeznem, milyen bizonyítványra számít? Hallatlan szomorúsággal közölte:

– Tulajdonképpen ötös lesz... majdnem minden... de... szóval, énekből csak négyest kapok.

Tovább beszélgettünk. Szép lassan megismerhettem a családját, s megtudhattam, hogy nagy bánatára nincs testvére.

Bezzeg, ha majd ő nagy lesz, akkor neki több gyereke is lesz. Merthogy ez már el van döntve. Ugyan honnan tudnák a mai felnőttek, hogy milyen rossz, ha egy gyerek hazamegy az iskolából, és nincs otthon senki. Egy testvért lehetne nyúzni, dajkálni, de mihez kezdjen egyedül?

Nem szokott ez így lenni, csak most elkerülték egymást anyukával, hát unatkozik ifjú barátom. Meg beszélgethetnékje van.

Azt is elárulta, hogy apuka már eltervezte a jövőjét, azt szeretné, ha jogász lenne. De ebbe még neki is lesz beleszólása. Tanulni szeret, azzal nincs baj, de ma még semmit nem tud a jogászok munkájáról. Igaz, jobb ötlete még nincs.

Ettől a kisfiútól jókedvem lett. Volt benne egy kis vagányság, de tudta, hol a határ. (Kellott lennie egy kis vagányságnak, ha csak találomra tárcsázgatott, mert beszélgetni akart. De már hallott a telefonbetyárokról, és tudta, hogy neki illik bemutatkozni először.) A beszélgetésünk nem tartott túl sokáig, s majdnem sajnáltam, amikor így köszönt el:

– Köszönöm szépen, hogy tetszett velem beszélgetni, és ne tessék haragudni a zavarásért.

Hányan tennék meg ezt nagyon szívesen, ha felnőtt korukra is lenne annyi bátorságunk, hogy csak úgy találomra felhívjunk valakit. Hányan szabadulnánk meg az egyedüllét gyakran rossz érzésétől, ha bevallanánk önmagunknak és valaki másnak, hogy bizony beszélgethetnékünks van.

Szinte hallom néhány mogorva felnőttől: mit tud az a gyerek az életről? Ők azok, akik elfelejtik a gyerekkor minden keserűségét, fájdalmát, kínzó kérdéseit. Mert akkor is voltak ilyenek, csak éppen mások, mint a későbbiek.

Így nézve, telefonos kis barátom bizony sokat tud már az életről, és annak minden keserűségéről.

Pedig ő is csak kétezres.

Az ovis, a történelem, meg a politika

Egy baráti látogatáskor, vacsora után kibontottunk egy-egy sört, pohárba töltöttük, megemeltük, majd ittunk belőle. Az óvodás kisfiú megkérdezte, miért nem koccintunk, így anyukája elmesélte neki ennek szép történetét, hozzátéve a 150 év leteltét, meg azt, hogy ezt nem mindenki érzi magára nézve kötelezőnek, így mi sem. Nálunk nincs sörrel koccintás.

– Akkor mi most rosszban vagyunk az osztrákokkal?

– Nem. Márciusban ők küldték a hótolókat is elsőként, hogy segítsenek.

– Hm. De azért nem szeretjük őket. Kiket szeretünk?

– A lengyeleket, „lengyel-magyar két jó barát”.

– Ők jöttek segíteni?

– Nem, ők randalírozni jöttek meg hőzöngeni.

– Akkor ez most hogy van, kikkel vagyunk igazából jóban, kik a mi szövetségeseink?

– Hát, mint a világháborúban volt. Erdélyt akartuk, ami Románia része volt.

– Megtámadtuk a románokat?

– Nem. Velük szövetséget kötöttünk. És megtámadtuk Amerikát.

– Miért?

– Csak. Politika.

– Akkor a politika nagyon csúnya dolog. Ráadásul nem is értem.

Milyen jól is látja a kétezertízes!

Ételosztás

Hosszú, nagyon hosszú sorok kígyóznak a mozgókonyhák előtt. Aki a sor végére beáll, nem biztos, hogy kap abból a gulyáslevesből, babfőzelékből, ami éppen elkészült. Lehet, hogy neki már nem marad, mégis vár. Vár türelemmel. Türelemmel a sorára. Egy tál ételért.

Csak rájuk kell nézni. Jól látszik, hogy már nem a potyázók gyűlnek össze, hanem az éhezők. Mert volt, igen, volt olyan időszak, amikor a jobb módúak is beálltak a sorba, képesek voltak várni akár fél órát is egy babgulyásért. „Ingyé vót”. Talán még most is akad néhány, akit otthon vár a marhapörkölt, netán a harcsapaprikás, de „ingyé van”, hát innen is elveszi a levest. Mások előtt. Na és? Törődik is ő az éhes gyerekekkel?

Mondom: *talán* van most is a sorban ilyen ember, de a fényképen más arcokat látok. Anyát gyermekével – éhesen. Napok óta éhesen. Tisztességben megőszült bácsit, kopottan, soványan. Lehet, hogy nem is olyan nagyon bácsi? Csak beleőszült, belevénült a gondokba, a nincstelenségbe, a csalódásba? A sok munkába, aminek nem látja már értelmét.

Állnak a sorban fiatalok, öregek. Csöndben, veszekedés nélkül. Nincs tolakodás – ha elfogy, hát elfogy.

Hogy ott tetszenek látni egy fiatalembert, akinek a laptoptáska lóg a vállán? Hogy az a gép sokba kerül? Sokba. De az a munkaeszköze. Mert dolgozni kell. És örülni annak, hogy egyáltalán van munka. Általában fekete. Jó esetben szürke. Épen fedezi a napi tojáspörkölt, vagy rántott párizsi összegét. Igen, a rezsi fölött. Most legalább eszik valami tisztességes ételt is. Munkából hazafelé, dél körül.

És tetszenek látni azt a pocakos férfit? Hogy ő állandóan telezabálhatja magát? Tessék meg nézni jobban: nem zabált-kövé, hanem krumpli-kövé. Sült krumpli, főtt krumpli, paprikás krumpli. Na, igen, a változatosság kedvéért a napi sör még hozzá. A sokéves, agyonmosott ing is a hasznátruhástól van.

Tetszenek látni azt a lógó kabátú asszonyt? Úgy mondtuk valaha, hogy „kisipari munka”, jó anyagból, jó szakember készítette, nem olcsón. Ezt legalább harminc éve. Valaki másnak. Lomtalanításkor kerülhetett ki az utcára.

Türelemmel állnak a hosszú sorban az emberek. Várják az egy tányérnyi forró levest, amit hálás tekintettel köszönnek meg. Ha sorra kerülnek.

Ha *még* sorra kerülnek az ételosztásnál. Ha nem maradnak le megint, mint a múltkor. Ha nem kell legyintve, korgó gyomorral elkullogni. Ha nem azzal vigasztalja magát: majd legközelebb sikerül.

- Mit hoztak nektek?
- Ennivalót.
- Apával minden nap ide jössz ki?
- Igen.
- Hány éves vagy?
- Két éves.

Legvégül

Te hanyas vagy?

Visszakérdezhetsz, igen. Én ötvenhatos. Ő harminckettes. Ott, az a srác nyolcvankilences. Aki lassan kanalazza a levest, talán negyvennégyes, aki adta, úgy hatvannyolcas.

Hogy mi közöm hozzá?

Igazad van, nem sok. Egyáltalán, mi közünk van egymáshoz? Miért is érdekelne a másik?

Miért is érdekelne, hogy az az ember éhes? Miért is érdekelne, hogy nincs hol laknia?

Hogy te sem tudtad befizetni a villanyszámládat? Vagy te sem jutottál el a tengerpartra a nyáron?

Én sem.

Ők sem.

A gyerekek itt nyaralnak, az utcán. Nem mind, persze. De éhező gyerekből egy is sok.

Éhező felnőttből egy is sok.

Békét kellene kötnünk egymással.

Békét kellene kötnünk önmagunkkal.

Akkor talán tudnánk segíteni önmagunkon.

Akkor talán tudnánk segíteni egymáson.

Mi mindannyian. Akik megkérdézzük – amíg megkérdézzük – egymástól: hanyas vagy?

Mi, mindannyian, akik egymásra nézve megkérdézzük önmagunktól: hanyasok is vagyunk?